

अभंग गीतें

ज्ञानेश्वर-रामदास तुकाराम

9९६२

म. ग्रं. सं. ठाणें

विषय काव्य

सं. क्र. १५७१

१७१६

REFBK-0012759

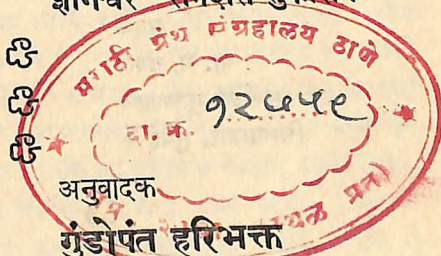
सद्धर्म
प्रकाशन

पराधी ग्रंथ संग्रहालय, ठाणे. स्थळना.
अनुक्रम ३३४५५ वि: १०१५
क्रमांक १५४७ नों दि: १५११५

अ भं ग

गी तें

ज्ञानेश्वर - रामदास तुकाराम

अनुवादक

गुंडोपंत हरिभक्त

‘ऋग्वेदाची ओळख’

ह्या पुस्तकाचे लेखक

REFBK-0012759

REFBK-0012759

कासया एकान्त सेवूं तया वना ।

आनंद तो या जनामाजी असे ॥

—तुकाराम

मूल्य

एक रुपया

मुख पृष्ठ

अनादि निर्मल वेदाचें जें मूल ।
परब्रह्म सोज्ज्वल विटेवरी ॥
कर दोन्ही कटीं राहिलासे उभा ।
नीलवर्ण प्रभा फांकतसे ॥

—चोखा मेळा

❧ ❧ ❧

© गो. म. नवाथे

पहिली आवृत्ति

आषाढ शुद्ध १, शक १८८४

❧
❧

❧
❧

मुद्रक

बा. ग. ढवळे

कर्नाटक मुद्रणालय

चिराबाजार, मुंबई २

❧
❧

❧
❧

प्रकाशक

गो. म. नवाथे

९ ओवेन्डन रोड

गांवदेवी, मुंबई ७

❧ ❧ ❧

परिचय

६३ मराठी ग्रंथ संग्रहालय, ठाणे. स्थळप्रत

अनुक्रम २२२२ वि: २२२२
क्रमांक २२२२ नों दि: २२२२

क्रमांक ~~२५५५~~ नों दि: २२/१२

विश्वाच्या बुडाशीं सत्य म्हणजे शाश्वत
असें जें एक महान् तत्त्व आहे त्यालाच
वेगवेगळालीं देवतांचीं नांवें दिलीं जातात असें—“एकं सत् विप्रा बहुधा
वदन्ति” ह्या मंत्रद्वारा ऋग्वेदकालीन ऋषींनीं ध्वनित केलें. त्या तत्त्वालाच
उपनिषदकारांनीं ब्रह्म अथवा आत्मतत्त्व म्हटलें. अगदीं अलीकडच्या काळांत
ज्ञानेश्वर, रामदास, तुकारामादि संतांना तेंच तत्त्व श्रीपांडुरंगाच्या रूपानें
विटेवर उभें असलेलें दिसलें.

आपल्या साऱ्या वासना, भावना आणि इंद्रियें पांडुरंगाच्या चरणीं अर्पण करून संत पांडुरंगमय बनले आणि पांडुरंग आपल्या अंतर्गामीच असल्याची त्यांना प्रचीति आली. त्यासाठी केलेली साधना आणि त्यामुळे प्राप्त झालेल्या अनिर्वाच्य आनंद ह्यांचें दिग्दर्शन त्यांच्या प्रासादिक वाणींतून निघालेल्या अभंगांतून झालेलें आहे. त्यांपैकी काहीं निवडक अभंग ह्या पुस्तकांत संग्रहित केलेले आहेत. त्यांवरून संतांच्या त्या आनंदमय अवस्थेची कल्पना येऊन सहृदय वाचकांना जीवनांत खराखुरा आनंद प्राप्त करून घेण्यासाठी काय केलें पाहिजे तें ध्यानांत येईल.

संतांची वाणी सुगम आहे. परंतु त्यांच्या काळचे शब्दप्रयोग, त्यांची मांडणी व एकंदर विचारपरंपरा ह्यांत आज बराच फरक झाला असल्यानें सकृत्दर्शनीं सोपे वाटणाऱ्या अभंगांचाही अर्थ एकदम ध्यानांत येत नाही. म्हणून अभंगांच्या बरोबर त्यांचा भावार्थही त्यांखालीं सोप्या भाषेंत दिला आहे. त्यामुळे वाचकांस संतांच्या अंतरंगांत शिरणें सोपें जाईल.

भावार्थ देतांना श्री. य. रा. दाते ह्यांनी प्रकाशित केलेला 'महाराष्ट्र शब्दकोश' अधिकृत समजून त्याला धरूनच शब्दांचे अर्थ घेतले आहेत. अर्थाची कोठेही ओढाताण न होऊं देण्याची कटाक्षाने काळजी घेण्यांत आली आहे. अभ्यासूंस त्याचा पडताळा येईलच.

हे अभंग जसे गोड तसेच ते सहजपणें गेय असेही आहेत. गाण्याच्या तानालकेच्या न मारतांही अगदीं साध्या चाली लावून ते श्रवणमधुर होतात असें थोडासा प्रयत्न केला असतां ध्यानांत येईल.

सुदैवानें हल्लीं महाराष्ट्रांत आपल्या लोकांना विशेषतः महिलांना अभंगांची गोडी अधिकाधिक प्रमाणांत लागत असल्याचें दिसून येत आहे. ठिकठिकाणीं स्थापन होत असलेल्या भजनी मंडळांवरून हें स्पष्टच आहे. ज्ञानेश्वरांपासून रामदास-तुकारामांपर्यंतच्या अनेक संतांचे अभंग ह्या पुस्तकांत संग्रहित केले असल्यानें तें सर्वांना आकर्षक वाटेल अशी आशा आहे.

भजनप्रेमी मंडळींना सोईचें पडावें म्हणून प्रत्येक पानावर एकच अभंग दिला असून त्यासाठीं मोठ्या टाइपाची योजना केली आहे. भावार्थ बारीक टाइपांत दिला असल्यानें त्यापायीं अडखळण्यास होणार नाहीं. पुस्तकाची किंमत अगदीं कमी ठेविली असल्यानें कोणासही तें विकत घेणें शक्य होईल.

अनुक्रमणिकेवरून संतांच्या नांवांप्रमाणें त्यांचे अभंग पाहातां येतील. शेवटीं दिलेल्या सूचीवरून अभंगांच्या सुरुवातीच्या शब्दांवरून ते शोधून काढणें सुलभ होईल.

संतांच्या अभंगांचे कालौघामुळे अनेक पाठभेद झाले असल्याचें सर्वश्रुत आहे. वाचकांच्या तोंडीं शुद्ध पाठ असावेत म्हणून संतगाथांच्या निरनिराळ्या अनेक प्रती परिश्रमपूर्वक ताडून योग्य वाटलेले पाठच घेण्यांत आले आहेत.

हें प्रकाशन सर्वांना उपयुक्त वाटून संतवाणीचा अधिकाधिक प्रसार होऊन त्यापासून प्राप्त होणारा आनंद सर्वास मिळो हेंच पांडुरंगजवळ मागणें आहे.

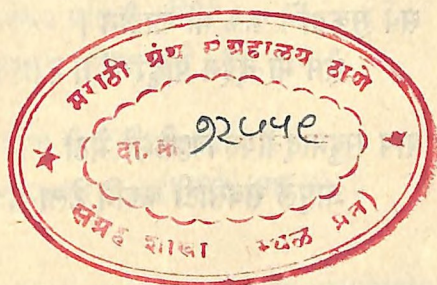
गुंडोपंत हरिभक्त

पृष्ठ ४९ वर “शिव आणि विष्णु एकाचि प्रतिमा ” असें छापिलें आहे,
त्याऐवजीं “शिव आणि विष्णु एकचि प्रतिमा ” असें वाचावें.

ज्ञा ने श्व र

ॐ नमोजी आद्या । वेद प्रतिपाद्या ।
जय जय स्वसंवेद्या । आत्मरूपा ॥ १ ॥

देवा तूंचि गणेशु । सकलार्थमतिप्रकाशु ।
म्हणे निवृत्तिदासु । अवधारिजो जी ॥ २ ॥

ॐ नमोजी आद्या । वेद प्रतिपाद्या ।

वेदांनीं वर्णन केलेल्या आदिपुरुषाला वंदन असो.

स्वयंप्रेरणेनें दृश्यमान झालेल्या त्या आत्मस्वरूपी देवाधिदेवाचा जयजयकार असो.

देवा, सकलांच्या बुद्धीला प्रकाश देणारा गणेश तूंच आहेस.

तर श्रोतृगणहो, सावधान चित्तानें ऐका—

ॐ नमोजी आद्या । वेद प्रतिपाद्या ।

अवघाची संसार सुखाचा करीन ।

आनंदें भरीन तीन्ही लोक ॥ १ ॥

जाईन गे माये तया पंढरपुरा ।

भेटेन माहेरा आपुलिया ॥ २ ॥

सर्व सुकृतांचें फळ मी लाहीन ।

क्षेम मी देईन पांडुरंगीं ॥ ३ ॥

बाप रखुमादेवीवरु विठ्ठलेशीं भेटी ।

आपुले संवसाटी करुनि ठेला ॥ ४ ॥

॥ १ ॥ ॥ २ ॥ ॥ ३ ॥ ॥ ४ ॥ ॥ ५ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ८ ॥ ॥ ९ ॥ ॥ १० ॥ ॥ ११ ॥ ॥ १२ ॥ ॥ १३ ॥ ॥ १४ ॥ ॥ १५ ॥ ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥ ॥ १८ ॥ ॥ १९ ॥ ॥ २० ॥ ॥ २१ ॥ ॥ २२ ॥ ॥ २३ ॥ ॥ २४ ॥ ॥ २५ ॥ ॥ २६ ॥ ॥ २७ ॥ ॥ २८ ॥ ॥ २९ ॥ ॥ ३० ॥ ॥ ३१ ॥ ॥ ३२ ॥ ॥ ३३ ॥ ॥ ३४ ॥ ॥ ३५ ॥ ॥ ३६ ॥ ॥ ३७ ॥ ॥ ३८ ॥ ॥ ३९ ॥ ॥ ४० ॥ ॥ ४१ ॥ ॥ ४२ ॥ ॥ ४३ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ ४५ ॥ ॥ ४६ ॥ ॥ ४७ ॥ ॥ ४८ ॥ ॥ ४९ ॥ ॥ ५० ॥ ॥ ५१ ॥ ॥ ५२ ॥ ॥ ५३ ॥ ॥ ५४ ॥ ॥ ५५ ॥ ॥ ५६ ॥ ॥ ५७ ॥ ॥ ५८ ॥ ॥ ५९ ॥ ॥ ६० ॥ ॥ ६१ ॥ ॥ ६२ ॥ ॥ ६३ ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ ६५ ॥ ॥ ६६ ॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६८ ॥ ॥ ६९ ॥ ॥ ७० ॥ ॥ ७१ ॥ ॥ ७२ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७४ ॥ ॥ ७५ ॥ ॥ ७६ ॥ ॥ ७७ ॥ ॥ ७८ ॥ ॥ ७९ ॥ ॥ ८० ॥ ॥ ८१ ॥ ॥ ८२ ॥ ॥ ८३ ॥ ॥ ८४ ॥ ॥ ८५ ॥ ॥ ८६ ॥ ॥ ८७ ॥ ॥ ८८ ॥ ॥ ८९ ॥ ॥ ९० ॥ ॥ ९१ ॥ ॥ ९२ ॥ ॥ ९३ ॥ ॥ ९४ ॥ ॥ ९५ ॥ ॥ ९६ ॥ ॥ ९७ ॥ ॥ ९८ ॥ ॥ ९९ ॥ ॥ १०० ॥

मी अवघें विश्वच सुखी करीन - त्रिभुवनांत आनंद पसरवीन :

मी पंढरपुराला जाईन, आपल्या माहेराला भेटेन आणि तेथें साऱ्या पुण्याईचें
जें फळ - पांडुरंगाचें दर्शन - तें मला लाभेल : मी पांडुरंगाला कडकडून
मिठी मारीन.

विठ्ठलाच्या भेटीसाठीं मी त्याच्यासारखाच तिष्ठत उभा आहे.

गुज्जगुजित रूप सांवळें सगुण ।
अनुभवितां मन वेडें होय ॥ १ ॥

अमर-गुंफा ब्रह्मरंध्र तें सुरेख ।
पहातां कौतुक त्रैलोक्यीं ॥ २ ॥

आनंद-स्वरूप प्रसिद्ध देखिलें ।
निजरूप संचलें सर्वां ठायीं ॥ ३ ॥

ज्ञानदेव म्हणे या सुखाची गोडी ।
अनुभवाची आवडी सेवीं रया ॥ ४ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ती गुटगुटीत सांवळी मूर्ति पाहिली कीं मन वेडावून जातें.

मुंग्याला कमळाच्या बंदिवासांत, अगर योग्याला टाळूंत श्वास कोंडून ठेविला असतां होत असतो, तो साऱ्या त्रिभुवनाचा आनंद मला तें सुंदर रूप पाहून होत आहे.

प्रत्यक्ष आनंदच असें तुझे तें, सर्वाना परिचित असलेलें रूप ठायीं ठायीं पसरलेलें मला दिसतें आहे.

त्यापासून प्राप्त होणाऱ्या सुखाची गोडी अनुभवानेच चाखावयास हवी -
शब्दांनी तिचे वर्णन कसे करणार ?

ज्ञानेश्वर

पैल तो गे काऊ कोकताहे । शकुन गे माये सांगताहे ॥ १ ॥

उड रे उड रे काऊ तुझे सोन्यानें मढीन पाऊ ।

पाहुणे पंढरीरावो घरा कें येती ॥ २ ॥

दहिंभाताची उंडी लावीन तुझ्या तोंडीं ।

जीवा पढिये त्याची गोठी सांग वेगीं ॥ ३ ॥

दुधें भरुनी वाटी लावीन तुझे वोठीं ।

सत्य सांगे गोठी विठो येईल कायी ॥ ४ ॥

आंवया डहाळीं फळें चुंबी रसाळीं ।

आजिचे रे काळीं शकुन सांगें ॥ ५ ॥

ज्ञानदेव म्हणे जाणिजे ये खुणें ।

भेटती पंढरीराणे शकुन सांगें ॥ ६ ॥

॥ १ ॥ ॥ २ ॥ ॥ ३ ॥ ॥ ४ ॥ ॥ ५ ॥ ॥ ६ ॥

तो पाहा, पलीकडे तो काऊ काव काव करून कांहीं तरी चांगली बातमी सांगतो आहे.

कावळ्या कावळ्या उडून जा. तुझे पाय सोन्यानें मढवीन. सांग, आमच्या घरीं पाहुणे पंढरीराव केव्हां येतील बरें ?

तुझ्या तोंडाला दहिंभाताची मूद लावीन. सांग, आमच्या प्रिय पंढरीरायांची बातमी लवकर सांग.

दुधाची वाटी तुझ्या ओठांशीं धरीन. खरें सांग, विठोबा केव्हां येतील ?

आंव्याच्या डहाळीवर बसून रसाळ आंबे खा. आज आम्हांला शकुन होऊं दे.

काऊ, काय त्या खाणाखुणा ओळख आणि पंढरीराजांच्या भेटीची शुभवार्ता आम्हांला सांग.

नि वृ त्ति ना थ

जेथें पाहें तेथें व्यापिलें अनंतें ।

तयाविण रितें कोण ठाय ॥ १ ॥

गगनेंवीण ठावो नाहीं जैसा रिता ।

तैसा या अच्युताविणें कांहीं ॥ २ ॥

तेथें माझ्या चित्ता करी रहिवासु ।

न नकरी उदासु ऐसियातें ॥ ३ ॥

निवृत्तीनें मन ठेविलें चरणीं ।

नामाची निशाणी अखंडित ॥ ४ ॥

॥ १ ॥ ॥ २ ॥ ॥ ३ ॥ ॥ ४ ॥ ॥ ५ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ८ ॥ ॥ ९ ॥ ॥ १० ॥ ॥ ११ ॥ ॥ १२ ॥ ॥ १३ ॥ ॥ १४ ॥ ॥ १५ ॥ ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥ ॥ १८ ॥ ॥ १९ ॥ ॥ २० ॥ ॥ २१ ॥ ॥ २२ ॥ ॥ २३ ॥ ॥ २४ ॥ ॥ २५ ॥ ॥ २६ ॥ ॥ २७ ॥ ॥ २८ ॥ ॥ २९ ॥ ॥ ३० ॥ ॥ ३१ ॥ ॥ ३२ ॥ ॥ ३३ ॥ ॥ ३४ ॥ ॥ ३५ ॥ ॥ ३६ ॥ ॥ ३७ ॥ ॥ ३८ ॥ ॥ ३९ ॥ ॥ ४० ॥ ॥ ४१ ॥ ॥ ४२ ॥ ॥ ४३ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ ४५ ॥ ॥ ४६ ॥ ॥ ४७ ॥ ॥ ४८ ॥ ॥ ४९ ॥ ॥ ५० ॥ ॥ ५१ ॥ ॥ ५२ ॥ ॥ ५३ ॥ ॥ ५४ ॥ ॥ ५५ ॥ ॥ ५६ ॥ ॥ ५७ ॥ ॥ ५८ ॥ ॥ ५९ ॥ ॥ ६० ॥ ॥ ६१ ॥ ॥ ६२ ॥ ॥ ६३ ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ ६५ ॥ ॥ ६६ ॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६८ ॥ ॥ ६९ ॥ ॥ ७० ॥ ॥ ७१ ॥ ॥ ७२ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७४ ॥ ॥ ७५ ॥ ॥ ७६ ॥ ॥ ७७ ॥ ॥ ७८ ॥ ॥ ७९ ॥ ॥ ८० ॥ ॥ ८१ ॥ ॥ ८२ ॥ ॥ ८३ ॥ ॥ ८४ ॥ ॥ ८५ ॥ ॥ ८६ ॥ ॥ ८७ ॥ ॥ ८८ ॥ ॥ ८९ ॥ ॥ ९० ॥ ॥ ९१ ॥ ॥ ९२ ॥ ॥ ९३ ॥ ॥ ९४ ॥ ॥ ९५ ॥ ॥ ९६ ॥ ॥ ९७ ॥ ॥ ९८ ॥ ॥ ९९ ॥ ॥ १०० ॥

जेथें पाहावें तेथें अनंत भरलेला आहे. तो नाहीं असें कोणतें ठिकाण आहे ?

ज्याप्रमाणें आकाश (पोकळी) नाहीं अशी मोकळी जागा नाही, त्याप्रमाणेंच जेथें अच्युत नाहीं असें एकही स्थान नाही.

माझ्या चित्ता, तूं त्या अच्युताचा आश्रय घे. तो तुला खचित दुःखी होऊं देणार नाही.

मीं आपलें मन त्याच्या पायांशीं स्थिर केलें आणि हरिनामाची शिडी अखंडित असल्यानें तिचा अवलंब केला आहे.

सो पा न दे व

ज्या रूपाकारणें उपवास पारणें ।
ध्येय ध्यान धारणें ध्याती मौनी ॥ १ ॥

तें रूप पंढरी पुंडलिकाचें द्वारीं ।
ध्याति वेद चारी श्रुतिसहित ॥ २ ॥

त्या रूपें वेधलें मन माझें मोहिलें ।
न करी कांहीं केलें काय करूं ॥ ३ ॥

सोपान अढळ मन मोहिला गोपाळ ।
त्या रूपा वाचाळ जिव्हा झाली ॥ ४ ॥

ज्या रूपाच्या प्राप्तीसाठीं उपास व पारणीं केलीं जातात, ज्याच्यासाठीं मुनिजन ध्यान, धारणा, इत्यादि गोष्टी करीत असतात आणि ज्यांचें विवेचन चारी वेदांनीं केलें आहे, तें रूप येथें पंढरीस पुंडलिकाचे पाठीशीं उभें राहिलें आहे.

त्या रूपानें माझें मन आकर्षिलें जाऊन मी वेडावून गेलों आहे. काय करूं ! कांहीं केल्या माझ्या हातून आतां दुसरें कांहींच होत नाही.

गोपाळानें मोहून टाकल्यामुळें मी अगदीं निश्चल झालों असलों तरी त्याच्या रूपाचें वर्णन करण्यासाठीं माझी जिव्हा मात्र आतां वाचाळ झाली आहे.

मु क्ता वा ई

अवघाचि संसार केला आम्ही गोड ।

झाडें आणि झूड ब्रह्मरूप ॥ १ ॥

माता आणि पिता गण आणि गोत ।

कन्या आणि सुत ब्रह्मरूप ॥ २ ॥

वापी कूप सिंधू आणि सरोवर ।

दरे आणि खोरे ब्रह्मरूप ॥ ३ ॥

हत्ती आणि घोडे बैल आणि रेडे ।

मुंगी आणि माकुडें ब्रह्मरूप ॥ ४ ॥

आनंदाचें लेणें मुक्तावाई ल्याली ।

पालवूं लागली चांगयासी ॥ ५ ॥

अवघें विश्वच आतां आम्हीं गोड केलें आहे. झाडेंझुडें वगैरे यच्चावत् वस्तु ब्रह्ममय आहेत ह्या विचारानें आम्हांला आनंदीआनंद झाला आहे.

आईबाप, गणगोत, मुलेंमुली हीं सारीं ब्रह्मरूप आहेत.

एवढेंच काय पण आड-विहिरी, नद्या-तलाव, दऱ्या-खोरीं, तद्रतच हत्ती-घोडे, बैल-रेडे, मुंग्या आणि माकुडें हींसुद्धां सारीं त्या ब्रह्माचींच रूपें आहेत.

ह्या जाणिवेनें आनंदित झालेली मुक्ता चांगदेवाला डोलवूं लागली आहे.

बाळा चांग्या, डोल, आनंदानें डोल. अवघेंच विश्व आतां आपल्यासाठीं गोड बनलें आहे.

////////////////////

गो रा कुं भा र

मुकिया साखर चाखाया दिधली ।
बोलतांही बोली बोलवेना ॥ १ ॥

तो काय शब्द खुंटला संवाद ।
आपुला आनंद अवधाराया ॥ २ ॥

आनंदीं आनंद मिळोनी राहणें ।
अखंडित होणें नहोनियां ॥ ३ ॥

म्हणे गोरा कुंभार जीवन्मुक्त होणें ।
जग हें करणें शाहणें बापा ॥ ४ ॥

मुक्याला साखर चाखायला दिली असतां त्याची जी अवस्था होते तशांतली ही गत आहे. बोलून दाखवावें तर तें शक्य नसतें.

आपल्याला होत असलेला आनंद व्यक्त करून दाखविण्यासाठीं शब्द तरी कोठून आणावयाचे ? तेथें वाचाच कुंठित होते.

आनंदांत आनंदाची भर पडत असते. कांहीं नसूनसुद्धां त्या आनंदाचा आस्वाद अखंडपणें मिळत असतो.

बाबा रे, अशा प्रकारचा आनंद अनुभवीत असणाऱ्या जीवन्मुक्ताची ही स्थिति कशी असते तें समजावून सांगणें हें जगाला शहाणें करण्याइतकेंच अवघड काम आहे.

~~~~~

वि सो वा खे च र

नाम आणि रूप । दोनी जया नाही ।

तोचि देव पाहीं । येर मिथ्या ॥ १ ॥

जळ स्थळ काष्ठ पाषाणु । पिंड ब्रह्मांड अणुरेणु ।

सर्वस्वें आपणु । साक्ष असे ॥ २ ॥

हें जाणोनिया परते । जाण आप आपणियातें ।

खेचर म्हणे नामयातें । अवघाचि देव ॥ ३ ॥

॥ १ ॥ ॥ २ ॥ ॥ ३ ॥ ॥ ४ ॥ ॥ ५ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ८ ॥ ॥ ९ ॥ ॥ १० ॥ ॥ ११ ॥ ॥ १२ ॥ ॥ १३ ॥ ॥ १४ ॥ ॥ १५ ॥ ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥ ॥ १८ ॥ ॥ १९ ॥ ॥ २० ॥ ॥ २१ ॥ ॥ २२ ॥ ॥ २३ ॥ ॥ २४ ॥ ॥ २५ ॥ ॥ २६ ॥ ॥ २७ ॥ ॥ २८ ॥ ॥ २९ ॥ ॥ ३० ॥

ज्याला नांव नाही, रूप नाही तोच खरा देव समज. बाकी सारे मिथ्या मान.

जळीं, स्थळीं, काष्ठीं, पाषाणीं, पिंडीं, ब्रह्मांडीं, अणुरेणूंत सर्व ठिकाणीं त्याची प्रचीति येत असते.

हें समजून तूं आतां परत जा, आणि स्वतःच स्वतःची ओळख पटवून घे. नामा, सर्वच देव आहे.

॥ १ ॥ ॥ २ ॥ ॥ ३ ॥ ॥ ४ ॥ ॥ ५ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ८ ॥ ॥ ९ ॥ ॥ १० ॥ ॥ ११ ॥ ॥ १२ ॥ ॥ १३ ॥ ॥ १४ ॥ ॥ १५ ॥ ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥ ॥ १८ ॥ ॥ १९ ॥ ॥ २० ॥ ॥ २१ ॥ ॥ २२ ॥ ॥ २३ ॥ ॥ २४ ॥ ॥ २५ ॥ ॥ २६ ॥ ॥ २७ ॥ ॥ २८ ॥ ॥ २९ ॥ ॥ ३० ॥

अमृताहूनि गोड नाम तुझे देवा ।

मन माझे केशवा कां वा नेघे ॥ १ ॥

सांग पंढरीराया काय करूं यासी ।

कां रूप ध्यानासि नये तुझे ॥ २ ॥

कीर्तनीं बैसतां निद्रें नागविलें ।

मन माझे गुंतलें विषयसुखा ॥ ३ ॥

हरिदास गर्जती हरिनामाच्या कीर्ति ।

नये माझ्या चित्तीं नामा म्हणे ॥ ४ ॥

*****

देवा केशवा, तुझे नांव अमृताहूनही गोड आहे. तरीसुद्धां माझे मन तिकडे कां बरें वळत नाही ?

सांग पंढरीराया, याला मी काय करूं ? तुझ्या रूपाकडे माझे ध्यान कां लागत नाही ?

कीर्तनांत बसलों कीं झोंप पिच्छा पुरविते आणि मन विषयसुखाच्या चिंतनांत मग्न होतें.

हरिदास हरिनामाचा इतक्या मोठ्यानें जयघोष करीत असतात तरीसुद्धां तो माझ्या चित्तांत शिरत नाही.

*****

सत्य संकल्पाचा कर्ता जो विश्वाचा ।

अनाथ जीवांचा मायबाप ॥ १ ॥

पुंडलिकें तथा आणिलें रंगणीं ।

कटावरी पाणी ठेवूनीया ॥ २ ॥

अणुरेणुमार्जीं व्यापूनि राहिला ।

अनेकत्वं ज्ञाला एकलाचि ॥ ३ ॥

नामा म्हणे वेद त्या लागीं बोभाय ।

जोड़ोनियां पाय उभा ठाके ॥ ४ ॥

..

ज्याने आपल्या अविनाशी संकल्पाने हे विश्व निर्माण केलें, आणि जो अनाथ जीवांचा मायबाप, अशा त्या परमात्म्याला पुंडलिकानें येथें या वाळवंटांत आणून कमरेवर हात ठेकून उभें राहावयास लाविलें आहे.

तो अणुरेणूंत भरलेला असून त्या एकाचीच अनेक रूपे झालेली आहेत.

वेदांनीं ज्याचा जयघोष केलेला आहे तोच परमात्मा येथें विटेवर पाय जोडून उभा राहिला आहे.

तुझिया सत्तेनें वेदासी बोलणें ।
सूर्यासीं चालणें तुझिया बळें ॥ १ ॥

ऐसा तूं समर्थ ब्रह्मांडाचा धणी ।
वर्म जाणूनि शरण आलों ॥ २ ॥

मेघांनीं वर्षावें पर्वतीं बैसावें ।
वायुनें विचरावें सत्ते तुझे ॥ ३ ॥

नामा म्हणें काहीं न हाले साचार ।
प्रभु तूं निर्धार पांडुरंग ॥ ४ ॥

*****

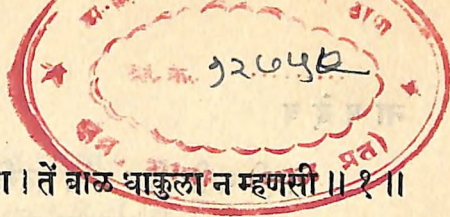
तुझ्याच सत्तेनें वेद स्फुरण पावले. सूर्याला गतिही तुझ्यामुळेंच मिळाली. इतका तूं समर्थ आहेस. ब्रह्मांडाचा मालकही तूच आहेस, हें रहस्य ओळखून मी तुला शरण आलों आहे.

मेघ वृष्टि करतात, पर्वत स्थिर असतात, आणि वारे वाहातात, हें सारें तुझ्या सत्तेनेंच होत असतें.

खरोखर, तुझ्यावांचून एक काडीदेखील हालूं शकत नाहीं. पांडुरंगा, तूच सर्वांचा आधार आहेस.

~~~~~

ना म दे व

गगनीं ध्रुव तुवां अढळ पै केला । तें वाळ धाकुला न म्हणसी ॥ १ ॥
अजामेळाचें तुवां चुकविलें संकट । ब्राह्मण तो नष्ट न म्हणसी ॥ २ ॥
प्रल्हादाचा तुवां केला कैवारु । वैज्याचा कुमरु न म्हणसी ॥ ३ ॥
गजेंद्रपशू सोडविला पानडिये । मृगखोडी ऐसिये न म्हणसी ॥ ४ ॥
रुक्मांगदाची तुवां उद्धरिली नगरी । विषयीं मुरारी न म्हणसी तथा
ऐसे अपराधी न म्हणसी देवा । नामा तो केशवा विनवीतसे ॥ ६ ॥

भुवाला अढळपद दिलेंस तेव्हां, 'किती लहान पोर आहे रे हा !'
असें तूं म्हटलें नाहींस.

अजामेळाला संकटांतून वांचविलेंस तेव्हां, तो ब्राह्मण दुष्ट होता हें तूं मनांत
आणलें नाहींस.

प्रल्हादाचा कैवार घेतांना, तो दैत्याचा पुत्र होता, ह्या गोष्टीकडे तूं
पाहिलें नाहींस.

गजेंद्राला डोहांतून सोडवितांना, तो पशु मस्त झाला होता, ह्याचा तूं विचार
केला नाहींस.

आणि रुक्मांगदाच्या नगरीचा उद्धार करतांना, त्याच्या विषयीपणाकडेही तूं
दुर्लक्ष केलेंस...

देवा, शरण आलेल्यांचे घोर घोर अपराधही तूं पोटांत घातलेस. आतां माझी
विनवणी ऐक.

ना म दे व

माझी गती कोण सांग पंढरीनाथा ।
तारिसी अनाथा कीं बुडविसी ॥ १ ॥

मनापासोनियां सांग मजप्रती ।
पुसे काकुलती जीवांचिया ॥ २ ॥

कोणासी सांकडें घालावें हें सांग ।
नको करी राग दीनावरी ॥ ३ ॥

बाळकासी जैसी एकलीच माय ।
तैसे तुझे पाय आम्हालागीं ॥ ४ ॥

नामा म्हणे देवा अनाथाच्या नाथा ।
कृपाळुवा कांता रखुमाईच्या ॥ ५ ॥

सांगा पंढरीनाथा, माझी अवस्था काय होणार, तें सांगा. ह्या अनाथाला तुम्ही तारणार कीं बुडविणार ?

मी काकुळतीला येऊन विचारीत आहे, तर मला अगदीं मनापासून काय तें सांगा.

ह्या गरिबावर राग करूं नका ; पण सांगा, मी कोणावर भार घालूं ?

देवा, अनाथाच्या नाथा, कृपाळा रुक्मिणीपते, बालकाला जसा एक आपल्या आईचा तेवढा खरा आधार असतो, तसा मला तुमच्या पायांचाच आधार आहे हो !!

~~~~~

चक्रवाक पक्षी वियोगें बहाती ।

झालें मजप्रती तैसें आतां ॥ १ ॥

चुकलिया माय बालकें रडती ।

झालें मजप्रती तैसें आतां ॥ २ ॥

वत्स न देखतां गाई हंवरती ।

झालें मजप्रती तैसें आतां ॥ ३ ॥

जीवनावेगळे मत्स्य तळमळती ।

झालें मजप्रती तैसें आतां ॥ ४ ॥

नामा म्हणे मज ऐसें वाटे चित्तीं ।

करीतसें खंती फार तुझी ॥५॥

[illegible]

चक्रवाकपक्षी प्रियेचा वियोग झाला असतां जसा विरहानें तिला हाका मारीत
सुटतो ;

किंवा आई डोण्यांआड झाली असतां बालक तिच्यासाठीं आक्रोश करूं लागतें ;

किंवा वासरुं न दिसल्यामुळें गाय जशी हंबरुं लागते;

किंवा पाण्यांतून बाहेर काढलेला मासा जसा तडफडं लागतो;

त्याप्रमाणें हे देवा, मला आतां तुझ्याविना झालें आहे. तुझ्या भेटीची मला उत्कंठा लागून राहिली आहे.

ना म दे व

माझे मनोरथ पूर्ण कीजे देवा ।

केशवा माधवा नारायणा ॥ १ ॥

नाहीं नाहीं मज आणिक सोयरा ।

न करी अन्हेरा पांडुरंगा ॥ २ ॥

अनाथाचा नाथ होशी तूं दयाळा ।

किती वेळवेळा प्रार्थू आतां ॥ ३ ॥

नामा म्हणे जीव होतो कासावीस ।

केली तुझी आंस आतां बरी ॥ ४ ॥

*****

हे केशवा, माधवा, नारायणा, देवा माझे मनोरथ पूर्ण कर.

पांडुरंगा, मला आणखी कोणी सोयरा नाहीं रे ! माझा अन्हेर करूं नकोस.

दयाळा, ह्या अनाथाचें रक्षण कर, किती वेळां तुझी प्रार्थना करूं !

देवा, जीव कासावीस झाला आहे !

...तुझी वाट पाहता बसण्याखेरीज माझ्या हातीं दुसरें काय आहे !

.....

[illegible]

देवा, माझ्या मनाला - अन्तर्दृष्टीला - एकदां आपलें रूप दाखीव, मला दर्शन दे.
मग मीं क्षणभर दोखील तुझे पाय सोडणार नाहीं.

थोडक्यासाठी उगाच कां मला शिणवित्तोस ? देवा, त्यांत तुझें काय कमी होईल ?
मेघानें चातकाची तहान भागविली तर त्यांत त्याच्या मोठेपणाला कांहीं बाध
येईल का ?

किंवा चंद्रानें चकोराची हौस पुरविली तर त्यामुळें त्याच्या कला कमी होतील का?

कासवीनें आपल्या पोराकडे प्रेमदृष्टीनें पाहिलें. तर तिची दृष्टि त्यापायीं खास कमी होणार नाहीं.

देवा, आम्हांला तुझाच भरंवसा आहे. तूंच दीनांचा आसरा आहेस.

.....

ना म दे व

रुणझुण पायीं वाजताती वाळे ।

दावीं तीं पाउलें दयानिधी ॥ १ ॥

जनक श्रुतदेव यांच्या घरीं गेलीं ।

दावीं तीं पाउलें दयानिधी ॥ २ ॥

धरियेलें नकें तेव्हां जीं धांवलीं ।

दावीं तीं पाउलें दयानिधी ॥ ३ ॥

वस्त्रहरणीं जीं द्रौपदीनें चिंतिलीं ।

दावीं तीं पाउलें दयानिधी ॥ ४ ॥

देखोनिया ज्यांतें कौरव ते भ्याले ।

दावी तीं पाउलें दयानिधी ॥ ५ ॥

धर्म आणि भीष्म विदुरादिक धाले ।

दावी तीं पाउलें दयानिधी ॥ ६ ॥

*****

वाळे रुणझुण रुणझुण असे वाजत आहेत, अशा त्या तुमच्या पावलांचें, हे दयानिधे, मला दर्शन द्या.

जीं जनक आणि श्रुतदेव ह्यांच्या घरीं गेलीं, गजेंद्राला मंगरानें मिठी मारली असतां जीं त्याच्या साहाय्याकरितां धावून गेलीं, ज्या पावलांचें चिंतन द्रौपदीनें वस्त्रहरणाच्या प्रसंगीं केलें आणि जीं पाहून कौरव भ्यायले, पण धर्म, भीष्म, विदुरादिकांना संतोष वाटला, तीं आपलीं पावलें, हें दयानिधे, मला दिसूं द्यात.

~~~~~

स्वयंवरासी जातां शिळे उद्धरिलें ।

दावीं तीं पाउलें दयानिधी ॥ ७ ॥

नामा म्हणे ज्यांतें बळीनें पुजिलें ।

दावीं तीं पाउलें दयानिधी ॥ ८ ॥

卐卐卐卐卐卐卐卐卐卐卐卐卐卐卐卐卐卐卐卐卐卐卐卐卐卐卐卐

भगवान्, सीतास्वयंवरास जातवेळीं आपण ज्या पावलांनीं अहिल्येचा उद्धार केलात, आणि ज्यांची बळिराजानें पूजा केली, तीं आपलीं मंगल पावलें, हे दयानिधे, मला दिसूं घ्यात.

ना म दे व

अडखळ्नी पडसी घालूं नको जोडा । धांवत दुडदुडां येईं आतां ॥ १ ॥

बैसावयासाठीं घेऊं नको घोडा । धांवत दुडदुडा येईं आतां ॥ २ ॥

भोजना बैससी येथें घेईं विडा । धांवत दुडदुडां येईं आतां ॥ ३ ॥

बाहुबलें काढिला देवांचा जो खोडा । धांवत दुडदुडां येई आतां ॥४॥

नामा म्हणे सुखी लक्ष्मीचा हा चुडा । धांवत दुडदुडां येई आतां ॥ ५ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

देवा, तूं आतां दुडूदुडू धांवतच इकडे ये. पायांत जोडे घालूं नकोस, घाईत अडखळून पडशील.

बसण्यासाठी घोंडा घेण्याच्या भानगडीत पडूं नकोस. उगाच त्यांत वेळ जाईल. तूं आपला पायींच दुडूदुडू धावत ये.

जेवावयाला बसला असशील तर विडा खावयाला येथें ये. विलंब करूं नकोस.
दुडुदुडु धावत ये.

देवांना रावणाच्या बंदिवासांतून सोडविण्यासाठी जी त्वरा केलीस, त्याच त्वरेनें तूं आमच्याकडे धावत ये.

हे संपन्न लक्ष्मीच्या सौभाग्या, लक्ष्मीपते, ये; आतां इकडे दुडूदुडू धावत ये;
विलंब लावूं नकोस.

ॐ २८ ॐ

नाचूं कीर्तनाचे रंगीं ।

ज्ञानदीप लावूं जगीं ॥ १ ॥

सर्व सांडूनी माझाई ।

वाचे विठ्ठल रखुमाई ॥ २ ॥

परेहुन परतें घर ।

तेथें राहूं निरंतर ॥ ३ ॥

सर्वाचें जें अधिष्ठान

तेंचि माझें रूप पूर्ण ॥ ४ ॥

अवधी सत्ता आली हाता ।

नामयाचा खेचर दाता ॥ ५ ॥

॥ १ ॥ ॥ २ ॥ ॥ ३ ॥ ॥ ४ ॥ ॥ ५ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ८ ॥ ॥ ९ ॥ ॥ १० ॥ ॥ ११ ॥ ॥ १२ ॥ ॥ १३ ॥ ॥ १४ ॥ ॥ १५ ॥ ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥ ॥ १८ ॥ ॥ १९ ॥ ॥ २० ॥ ॥ २१ ॥ ॥ २२ ॥ ॥ २३ ॥ ॥ २४ ॥ ॥ २५ ॥ ॥ २६ ॥ ॥ २७ ॥ ॥ २८ ॥ ॥ २९ ॥ ॥ ३० ॥ ॥ ३१ ॥ ॥ ३२ ॥ ॥ ३३ ॥ ॥ ३४ ॥ ॥ ३५ ॥ ॥ ३६ ॥ ॥ ३७ ॥ ॥ ३८ ॥ ॥ ३९ ॥ ॥ ४० ॥ ॥ ४१ ॥ ॥ ४२ ॥ ॥ ४३ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ ४५ ॥ ॥ ४६ ॥ ॥ ४७ ॥ ॥ ४८ ॥ ॥ ४९ ॥ ॥ ५० ॥ ॥ ५१ ॥ ॥ ५२ ॥ ॥ ५३ ॥ ॥ ५४ ॥ ॥ ५५ ॥ ॥ ५६ ॥ ॥ ५७ ॥ ॥ ५८ ॥ ॥ ५९ ॥ ॥ ६० ॥ ॥ ६१ ॥ ॥ ६२ ॥ ॥ ६३ ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ ६५ ॥ ॥ ६६ ॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६८ ॥ ॥ ६९ ॥ ॥ ७० ॥ ॥ ७१ ॥ ॥ ७२ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७४ ॥ ॥ ७५ ॥ ॥ ७६ ॥ ॥ ७७ ॥ ॥ ७८ ॥ ॥ ७९ ॥ ॥ ८० ॥ ॥ ८१ ॥ ॥ ८२ ॥ ॥ ८३ ॥ ॥ ८४ ॥ ॥ ८५ ॥ ॥ ८६ ॥ ॥ ८७ ॥ ॥ ८८ ॥ ॥ ८९ ॥ ॥ ९० ॥ ॥ ९१ ॥ ॥ ९२ ॥ ॥ ९३ ॥ ॥ ९४ ॥ ॥ ९५ ॥ ॥ ९६ ॥ ॥ ९७ ॥ ॥ ९८ ॥ ॥ ९९ ॥ ॥ १०० ॥

कीर्तनाच्या रंगांत नाचूं आणि जगांत ज्ञानदीप तेवत ठेवूं.

मीं—माझा, हा भाव सोडून देऊं आणि वाचेनें विठ्ठलरखुमाईच्या नांवाचा जयघोष करूं.

परावाणीलाही ज्याचें वर्णन करतां येत नाहीं, तो विठ्ठल आमचें निवासस्थान आहे. तेथें आम्ही निरंतर वास करूं.

अखिल विश्वाचा जो आधार त्या परब्रह्माचें पूर्ण स्वरूप म्हणजेच माझा हा विठ्ठल आहे.

खेचरस्वामींच्या कृपाप्रसादानें अवघ्या विश्वाची सत्ता आतां माझ्या हातीं आली आहे : मला विठ्ठलाची प्राप्ति झाली आहे.

ज ना बा ई

विठो माझा लेंकुरवाळा । संगें लेंकुरांचा मेळा ॥ १ ॥

निवृत्ति हा खांद्यावरी । सोपानाचा हात धरी ॥ २ ॥

पुढें चाले ज्ञानेश्वर । मार्गे मुक्ताई सुंदर ॥ ३ ॥

गोरा कुंभार मांडीवरी । चोखा जीवा बरोवरी ॥ ४ ॥

बंका कडियेवरी । नामा करांगुळी धरी ॥ ५ ॥

जनी म्हणे रे गोपाळा । करी भक्तांचा सोहळा ॥ ६ ॥

माझा लेकुरवाळा विठू आपल्या लेकरांच्या मेळ्यांत कसा रंगून गेला आहे पाहा !

खांद्यावर निवृत्ति बसला आहे, सोपानाचा त्यानें हात धरला आहे, पुढें ज्ञानेश्वर आणि मार्गे चिमुकली मुक्ताबाई चालली आहे.

विठूच्या मांडीवर गोरकुंभार आणि लाडका चोखा खेळत आहेत. बंका कडेवर असून नाम्यानें करांगुळी धरली आहे.

बा गोपाळा, राहा, असाच आपल्या भक्तांचें कोडकौतुक करण्यांत दंग राहा.

ज ना बा ई

गंगा गेली सिंधूपासीं ।
त्याणें अव्हेरिलें तिसी ॥ १ ॥

तरी तें सांगावें कवणाला ।
ऐसें बोले गा विठ्ठला ॥ २ ॥

जळ काय जळचरा ।
माता अव्हेरी लेंकुरा ॥ ३ ॥

जनी म्हणे शरण आले ।
अव्हेरितां ब्रीद गेलें ॥ ४ ॥

॥ ५ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ८ ॥ ॥ ९ ॥ ॥ १० ॥ ॥ ११ ॥ ॥ १२ ॥ ॥ १३ ॥ ॥ १४ ॥ ॥ १५ ॥ ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥ ॥ १८ ॥ ॥ १९ ॥ ॥ २० ॥ ॥ २१ ॥ ॥ २२ ॥ ॥ २३ ॥ ॥ २४ ॥ ॥ २५ ॥ ॥ २६ ॥ ॥ २७ ॥ ॥ २८ ॥ ॥ २९ ॥ ॥ ३० ॥

वा विठ्ठला, सांग पाहूं, गंगा सागरापाशीं गेली आणि त्यानें तिचा अव्हेर
केला, तर त्याची तक्रार कुणाजवळ करायची !

पाणी माशाला कधीं नको म्हणतें का ? माता लेंकराला कधीं दूर लोटते का ?

देवा, मी तुला शरण आलों आहे. माझा अव्हेर करशील तर तुलाच कमीपणा
येईल.

ज ना बा ई

आंधळ्याची काठी ।

आडकली कवणे बेटीं ॥ १ ॥

माझिये हरणी ।

गुंतलीस कवणे रानीं ॥ २ ॥

मुकें मी पाडस ।

चुकलें भोवें पाहें वास ॥ ३ ॥

तुजवीण काय करूं ।

प्राण किती कंठीं धरूं ॥ ४ ॥

आतां जीव जाऊं पाहे ।

धांव घाली माझे आये ॥ ५ ॥

माझी भेटवा जननी ।

संतां विनवी दासी जनी ॥ ६ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

आंधळ्याची काठी कोणत्या जाळींत अडकली बरें !

माझे हरिणी, कोणत्या रानांत तूं सांपडली आहेस ?

तुझे हें मुकें पाडस चुकून भोवज्यांत पडलें आहे.

तुझ्याशिवाय मी काय करूं ? किती वेळ प्राण कंठीं धरून बसूं ?

आतां जीव जाऊं पाहात आहे. आई, माझे आई, आतां धाव घे.

संत हो, माझी विनवणी ऐका, मला माझ्या आईची भेट करवा.

~~~~~

[illegible]

पक्षी दूर दूर जाऊन पिलांसाठीं चारा घेऊन येत असतात.

घार आकाशांत घिरव्या घालीत असते, तरीपण एकदम झेप घालून पिलांपाशीं येते.

माता आपल्या कामांत गुंतली असली तरी तिचें सारें लक्ष बाळापाशीं असतें.

वानरी पिलांना पोटापार्शीं आवळून घेऊन ह्या झाडावरून त्या झाडावर उड्या मारीत असते...

तसेंच, विठ्ठलमाये, तूं आमच्याकडे वेळोवेळीं वात्सल्यानें पाहात राहा.

[illegible]

卐卐卐卐卐卐.

रूप माझ्या

तुझ्या पायांचे

बर्बाद सवासानें

जवाहर सुवासिनी

वनते.

त नहीं.

[illegible]

लिं बा ई

तारीं मज आतां खुमाईच्या कांता ।
पंढरीच्या नाथा मायबापा ॥ १ ॥

अनाथाचा नाथ ऐकियेलें कानीं ।
सनकादिक मुनि बोलताती ॥ २ ॥

त्यांचिया वचनाचा पावोनि विश्वास ।
धरिली तुझी कास पांडुरंगा ॥ ३ ॥

नामयाची लेकी लिंबाई म्हणे देवा ।
कृपाळू केशवा सांभाळावें ॥ ४ ॥

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

हे रुक्मिणीपते पंढरीराया, मायबापा, आतां मला वांचीव.

तूं अनाथांचा नाथ आहेस, असें सनकादिक मुनींनीं म्हटलें असल्याचें मीं
आपल्या कानांनीं ऐकिलें आहे. त्यांच्या शब्दाचा विश्वास वाढून, पांडुरंगा, मीं
तुझी कांस धरली आहे.

तर देवा, केशवा कृपाळा, मला सांभाळ.

ਲਾ ਡਾ ਈ

अनाथाचा नाथ दीनाचा दयाळ ।

म्हणोनि सांभाळ करीं माझा ॥ १ ॥

तुजऐसा देव नाही त्रिभुवनीं ।

म्हणऊनी चरणीं विनटलें ॥ २ ॥

बापा विठ्ठलराया करीं कृपादान ।

सांभाळीं वचन आपुलें तें ॥ ३ ॥

लाडाई म्हणे देवा भेट देई वेगीं ।

ब्रीद तुझे जगीं दीननाथ ॥ ४ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

देवा, तूं आपल्याला अनाथांचा नाथ, दीनांचा दयाळ असें म्हणवितोस, तर आतां माझा सांभाळ कर.

साय्या त्रिभुवनांत तुझ्यासारखा देव नाही, म्हणून मी तुझ्या पायीं चिकटलें
 ओहं.

बापा विठ्ठलराया, मला कृपेची भिक्षा घाल. आपलें विरुद्ध सत्य कर.

देवा, मला आतां ताबडतोब भेट दे आणि दीननाथ असें जें तुझें व्रीद आहे त्याला जाग.

~~~~~

हे पंढरिनाथा हरि, तुझीं पावलें गोजिरवाणीं असून तूं आनंदाचा कंद आहेस.

चो खा मे ला

मज तों नवल वाटतसे जीवीं ।
आपुली पदवी विसरलें ॥ १ ॥

कवणिया सुखा परब्रह्म भुललें ।
गुंतोनी राहिलें भक्तभाके ॥ २ ॥

निर्गुण होते तें सगुण पैं जालें ।
विसरोनी गेलें आपआपणा ॥ ३ ॥

चोखा म्हणे ऐसा कैसा हा नवलाव ।
देवाधिदेव वेडावला ॥ ४ ॥

परब्रह्माला आपल्या पदाचा विसर कसा पडला याचें तर माझ्या मनाला मोठें नवल वाटतें.

कोणत्या सुखाला भुलून तें येथें पंढरीच्या वाळवंटांत भक्तांच्या वचनांत अडकून पडलें आहे बरें !

स्वस्वरूपाचा विसर पडून, मुळांत निर्गुण असलेलें तें परब्रह्म येथें सगुण झालें आहे.

काय हा चमत्कार पाहा कीं देवाधिदेव येथें वेडावून गेला आहे.

////////////////////

सो य रा बा ई

येई येई गरुडध्वजा । विट्टेसहित करीन पूजा ॥ १ ॥

धूप दीप पुष्पमाळा । तुज समर्पू गोपाळा ॥ २ ॥

पुढें ठेवोनियां पान । वाढी कुटुंबी तें अन्न ॥ ३ ॥

तुम्हां योग्य नव्हे देवा । गोड करूनियां घेवा ॥ ४ ॥

विदुरावरच्या पातळ कण्या । खासि मायबापा धन्या ॥ ५ ॥

द्रौपदीच्या भाजीपाना । तृप्ति झाली नारायणा ॥ ६ ॥

तैसी झाली येथें परी । म्हणे चोखयाची महारी ॥ ७ ॥

॥ १ ॥ ॥ २ ॥ ॥ ३ ॥ ॥ ४ ॥ ॥ ५ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ७ ॥

हे गरुडध्वजा विष्णो, ये इकडे ये. मी तुझी आपादमस्तक पूजा करीन.

गोपाळा, तुला धूपदीप आणि फुलांच्या माळा अर्पण करीन.

तुझ्यापुढें पान मांडून आम्हा गरिबाघरच अन्न तुला वाढीन.

देवा, तें तुमच्या योग्यतेचें नसलें तरी ते गोड करून घ्या.

मायबापा धन्या, विदुराघरच्या पातळ कण्या तुम्ही खाल्ल्यात, द्रौपदीनें दिलेल्या भाजीच्या नुसत्या पानानें तुमची तृप्ति झाली.

तीच गत येथें माझ्या घरीं होऊं द्या ... माझें गरिबाचें अन्न प्रेमानें स्वीकारा.

॥ १ ॥ ॥ २ ॥ ॥ ३ ॥ ॥ ४ ॥ ॥ ५ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ७ ॥

11

1. 174

॥ २ ॥

[illegible]

नान बालण्यात मला सुख वाटत.

નદ વાટલ.

निर्मळाबाई

नाहीं मज आशा आणीक कोणाची ।

स्तुति मानवाची करुनी काय ॥ १ ॥

काय हे देतील नाशवंत सारे ।

यांचें या विचारें यांसी न पुरे ॥ २ ॥

ऐसें ज्याचें देणें कल्पांतीं न सरे ।

तेंचि एक बरें आम्हांलागीं ॥ ३ ॥

जो भक्तांचा विसावा वैकुंठनिवासी ।

तो पंढरीसी उभा विटे ॥ ४ ॥

निर्मळा म्हणे सुखाचा सागर ।

लावण्याआगर रूप ज्याचें ॥ ५ ॥

मला दुसऱ्या कोणापासून कसलीही अपेक्षा नाही. माणसांची स्तुति करून मला काय मिळणार ! ते देतील तें सारें नाशवंत असणार. तसें पाहतां त्यांचें त्यांनाच तें पुरत नसतें.

जें धन कल्पांतींही संपणार नाही, त्यामार्गेच लागणें बरें.

तें धन देणारा भक्तांचा विसावा असा तो वैकुंठनिवासी भगवान येथें पंढरीस विटेवर उभा आहे.

तो सुखाचा केवळ सागरच असून त्याचें रूप म्हणजे लावण्याचें आगर आहे.

////////////////////

सो ना र न रह री

शिव आणि विष्णु एकाचि प्रतिमा ।

ऐसा ज्याचा प्रेमा सदोदीत ॥ १ ॥

धन्य ते संसारीं नर आणि नारी ।

वाचे हरहरि उच्चारिती ॥ २ ॥

नाहीं पै तो भेद अवघाची अभेद ।

द्वेषाद्वेषसंबंधा उरी नुरे ॥ ३ ॥

सोनार नरहरी न देखे द्वैत ।

अवघा मूर्तिमंत एकरूप ॥ ४ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

शिव आणि विष्णु दोघे एकच अशी ज्यांची नेहमींची भावना, आणि जे वाचनें हर आणि हरि ह्या दोन्ही नामांचा जप करीत असतात, ते स्त्री-पुरुष ह्या जगांत धन्य होत. ज्यांच्या दृष्टीला कोठेंही भेद दिसत नाहीं, सर्वत्र ऐक्य दिसत असतें, त्यांच्या ठायीं रागलोभादि विकारांना जागाच उरत नाहीं.

मला कोठेही द्वैत दिसत नाही. सर्वत्र मूर्तिमंत एकच देव दिसतो.

[illegible]

ॐ ४९ ॐ

से ना न्हा वी

चित्तीं पाय रूप डोळां ।

मुखीं नाम वेळोवेळीं ॥ १ ॥

हेंचि मागें तुजपाशीं ।

भाव खरा कीं जाणसी ॥ २ ॥

हैं उचित तुमचें ।

कोड पुरवा बालकाचें ॥ ३ ॥

नको देऊं अंतर ।

सेना लोळे पायांवर ॥ ४ ॥

[illegible]

देवा, माझें चित्त तुझ्या पायांवर जडलेलें असो, डोळे तुझें रूप न्याहाळण्यांत गुंतलेले असोत आणि मुखावाटे सदैव तुझा नामोच्चार होत असो, एवढेंच माझें तुजपाशीं मागणें आहे. माझा भाव खरा कीं खोटा हें तूं जाणत आहेसच.

देवा, ह्या बालकाचा हट्ट पुरवावा हेंच तुम्हांला उचित आहे.

मला अंतर देऊं नका. मी तुमच्या पायांवर लोटांगण घालीत आहे.

[illegible]

॥ २ ॥

॥ २ ॥

॥ ३ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

येथें सुखाच्या राशी आहेत. आतां आमच्या भाग्याला पार नाहीं.

देवा, तुमच्या भेटीनें सुख झालें; दर्शनानें काया निवाली.

आतां उपकार आणि उतराई होणें या गोष्टी उरल्याच नाहींत.

~~~~~

का न्हो पा ठ क

वेद गणितां मर्यादला ।

तरि तूं अगाध बा विठला ॥ १ ॥

येवढें माप कैचें थोर ।

ज्याणें उमाणे तुमचा पार ॥ २ ॥

शेष वर्णितां श्रमला ।

जिन्हा दुखंड होउनि ठेला ॥ ३ ॥

म्हणौनि कान्हो पाठक उगा ।

मौनें मवी पांडुरंगा ॥ ४ ॥

*****

बा विठला ! तुझ्या मोठेपणाचें मोजमाप करतांना वेदाची मति कुंठित झाली,
इतका तूं अगाध आहेस.

तुझा ठाव घेतां येईल एवढें मोठें माप तरी कोठून आणायचें !

तुझें वर्णन करतांना शेष थकला. बिचाऱ्याच्या जिभेचे तुकडे पडले.

म्हणून पांडुरंगा, मी आपला गप्पच आहे.

तुझें चिंतन मुकाद्व्यानें करीत आहे.

*****

॥ २ ॥

॥ २ ॥

॥ ३ ॥

一、

1811

[illegible]

देवा, वज्हाडी मंडळी जशी लग्नघडी साधीत असतात, तशी तुम्ही माझी घडी सांभाळा.

વિઠાણાઈ, જેવીત અસાલ તર આંચવાયલા થેથેં. યા, તરચ આપલી મેટ હોઈલ.

पांडुरंगा, फार काय सांगुं! हातांतील विडा तोंडांत घालूं. नका, ताबडतोब
 झुकडे या, माझी घडी सांभाळा.

मला पाठीशीं घाला. देवा, आपल्या पायांपाशीं मला ठाव द्या.

[illegible]

भा गू बा ई

आलों तुझ्या दर्शनासी ।

भेट द्यावी बा आम्हासी ॥ १ ॥

सर्व संत हो राउळीं ।

मी रे येकली तळमळी ॥ २ ॥

करुणा आईक विठाई ।

मज बाळा भेट देई ॥ ३ ॥

देव आले हो बाहेरी ।

मज नेलें खांद्यावरी ॥ ४ ॥

भागु म्हणे भेट झाली ।

माझी चिंता ही हारली ॥ ५ ॥

*****

देवा, तुझ्या दर्शनासाठीं आलों आहें. मला भेट दे.

सारी संत मंडळी देवळांत जमली आहेत. मी एकटीच रे बाहेर तळमळत उभी आहें.

आई विठाई, ऐक, दया कर, माझी हाक ऐक. मला बाळाला भेट दे.

काय सांगूं ! देव बाहेर आले हो !! आणि मला खांद्यावरून घेऊन आंत गेले !!!

देव भेटले आणि माझी चिंता दूर झाली.

~~~~~

का न्हो पा त्रा

पतितपावन म्हणविसी आधीं ।
तरी कां उपाधि भक्तांमार्गे ॥ १ ॥

तुझे म्हणवितां दुजे अंगसंग ।
उणेपणा सांग कोणाकडे ॥ २ ॥

सिंहाचें भातुकें जंबुक पै नेतां ।
थोराचिया माथा लाज वाटे ॥ ३ ॥

म्हणे कान्होपात्रा देह समर्पणें ।
करावा जतन ब्रीदासाठीं ॥ ४ ॥

॥ १ ॥ ॥ २ ॥ ॥ ३ ॥ ॥ ४ ॥ ॥ ५ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ८ ॥ ॥ ९ ॥ ॥ १० ॥ ॥ ११ ॥ ॥ १२ ॥ ॥ १३ ॥ ॥ १४ ॥ ॥ १५ ॥ ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥ ॥ १८ ॥ ॥ १९ ॥ ॥ २० ॥ ॥ २१ ॥ ॥ २२ ॥ ॥ २३ ॥ ॥ २४ ॥ ॥ २५ ॥ ॥ २६ ॥ ॥ २७ ॥ ॥ २८ ॥ ॥ २९ ॥ ॥ ३० ॥ ॥ ३१ ॥ ॥ ३२ ॥ ॥ ३३ ॥ ॥ ३४ ॥ ॥ ३५ ॥ ॥ ३६ ॥ ॥ ३७ ॥ ॥ ३८ ॥ ॥ ३९ ॥ ॥ ४० ॥ ॥ ४१ ॥ ॥ ४२ ॥ ॥ ४३ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ ४५ ॥ ॥ ४६ ॥ ॥ ४७ ॥ ॥ ४८ ॥ ॥ ४९ ॥ ॥ ५० ॥ ॥ ५१ ॥ ॥ ५२ ॥ ॥ ५३ ॥ ॥ ५४ ॥ ॥ ५५ ॥ ॥ ५६ ॥ ॥ ५७ ॥ ॥ ५८ ॥ ॥ ५९ ॥ ॥ ६० ॥ ॥ ६१ ॥ ॥ ६२ ॥ ॥ ६३ ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ ६५ ॥ ॥ ६६ ॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६८ ॥ ॥ ६९ ॥ ॥ ७० ॥ ॥ ७१ ॥ ॥ ७२ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७४ ॥ ॥ ७५ ॥ ॥ ७६ ॥ ॥ ७७ ॥ ॥ ७८ ॥ ॥ ७९ ॥ ॥ ८० ॥ ॥ ८१ ॥ ॥ ८२ ॥ ॥ ८३ ॥ ॥ ८४ ॥ ॥ ८५ ॥ ॥ ८६ ॥ ॥ ८७ ॥ ॥ ८८ ॥ ॥ ८९ ॥ ॥ ९० ॥ ॥ ९१ ॥ ॥ ९२ ॥ ॥ ९३ ॥ ॥ ९४ ॥ ॥ ९५ ॥ ॥ ९६ ॥ ॥ ९७ ॥ ॥ ९८ ॥ ॥ ९९ ॥ ॥ १०० ॥

देवा, तूं स्वतःला प्रथम पतितपावन म्हणवितोस, तर मग भक्तांमार्गे उपाधि कां लागाल्यात ?

मी आपल्याला तुझी असें म्हणविल्यावर मग जर दुसऱ्या कोणीं माझ्या अंगाला स्पर्श केला तर त्यांत कमीपणा कोणाला ? तुलाच नाही का ?

सिंहाची शिकार कोल्ह्यानें पळविली तर त्याची लाज सिंहालाच वाटली पाहिजे.

मीं माझे सर्वस्व तुलाच अर्पण केलें आहे, आतां माझे रक्षण कर आणि आपलें ब्रीद राख.

नको देवराया अंत पाहूं आतां ।
प्राण हा सर्वथा फुटों पाहे ॥ १ ॥

हरिणीचें पाडस व्याघ्रें धरियेलें ।
मजलागीं जाहलें तैसें देवा ॥ २ ॥

तुजवीण ठाव न दिसे त्रिभुवनीं ।
धावें हो जननी विठाबाई ॥ ३ ॥

मोकलोनी आस जालें मी उदास ।
 घेई कान्होपात्रेस हृदया आंत ॥ ४ ॥

[illegible]

देवराया, आतां अंत पाहूं नकोस; माझे प्राण कंठीं आले आहेत.

देवा, हरणाच्या पाडसाला वाघानें धरावें, तशी माझी गत झाली आहे.

आई बिठाबाई, धाव; आतां ह्या त्रिभुवनांत तुझ्याशिवाय मला दुसरें ठिकाण दिसत नाहीं.

દેવા, સારી આશા ગમાવૂં આતાં મી પૂર્ણ નિરાશ જાલેં આહેં. મલા આપલ્યા પોદાંત ઘે.

चतुर्भुज मूर्ति लावण्य रूपडें ।

पाहतां आवडे जीवा बहु ॥ १ ॥

वैजयन्ती माळा किरीट कुंडलें ।

भूषण मिरविले मकराकार ॥ २ ॥

कासे सोनसळा पीतांबर पिवळा ।

कस्तुरीचा टिळा शोभे माथां ॥ ३ ॥

शंख चक्र हातीं पद्म तें शोभलें ।

भानुदासें वंदिलें चरणकमळ ॥ ४ ॥

XX

ह्या सुंदर चतुर्भुज मूर्तीचें मोहक ध्यान पाहून जिवाला फार संतोष होतो.

गळ्यांत तुळशीमाळा, डोक्यावर मुकुट, कानांत मकर कुंडलें, कमरेला जरीकांठी पीतांबर, कपाळाला कस्तुरीचा टिळा, आणि हातांत शंख, चक्र, कमळ; अशी ही मूर्ति किती शोभिवंत दिसत आहे !

तिच्या चरणकमळांना माझें वंदन असो.

XX

नागरें गोमटें रूप तें गोजिरें ।

उभें तें साजिरें भीमातटीं ॥ १ ॥

पाहतां विश्रांती देहा होय शांति ।

अनुपम्य मूर्ति विठ्ठलदेव ॥ २ ॥

भक्ताचिया काजा राहिलासे उभा ।

कैवल्याचा गाभा बालमूर्ति ॥ ३ ॥

आनंदाचा कंद उभा परमानंद ।

एका जनार्दनीं छंद मज त्याचा ॥ ४ ॥

॥ ५ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ८ ॥ ॥ ९ ॥ ॥ १० ॥ ॥ ११ ॥ ॥ १२ ॥ ॥ १३ ॥ ॥ १४ ॥ ॥ १५ ॥ ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥ ॥ १८ ॥ ॥ १९ ॥ ॥ २० ॥ ॥ २१ ॥ ॥ २२ ॥ ॥ २३ ॥ ॥ २४ ॥ ॥ २५ ॥ ॥ २६ ॥ ॥ २७ ॥ ॥ २८ ॥ ॥ २९ ॥ ॥ ३० ॥ ॥ ३१ ॥ ॥ ३२ ॥ ॥ ३३ ॥ ॥ ३४ ॥ ॥ ३५ ॥ ॥ ३६ ॥ ॥ ३७ ॥ ॥ ३८ ॥ ॥ ३९ ॥ ॥ ४० ॥ ॥ ४१ ॥ ॥ ४२ ॥ ॥ ४३ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ ४५ ॥ ॥ ४६ ॥ ॥ ४७ ॥ ॥ ४८ ॥ ॥ ४९ ॥ ॥ ५० ॥ ॥ ५१ ॥ ॥ ५२ ॥ ॥ ५३ ॥ ॥ ५४ ॥ ॥ ५५ ॥ ॥ ५६ ॥ ॥ ५७ ॥ ॥ ५८ ॥ ॥ ५९ ॥ ॥ ६० ॥ ॥ ६१ ॥ ॥ ६२ ॥ ॥ ६३ ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ ६५ ॥ ॥ ६६ ॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६८ ॥ ॥ ६९ ॥ ॥ ७० ॥ ॥ ७१ ॥ ॥ ७२ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७४ ॥ ॥ ७५ ॥ ॥ ७६ ॥ ॥ ७७ ॥ ॥ ७८ ॥ ॥ ७९ ॥ ॥ ८० ॥ ॥ ८१ ॥ ॥ ८२ ॥ ॥ ८३ ॥ ॥ ८४ ॥ ॥ ८५ ॥ ॥ ८६ ॥ ॥ ८७ ॥ ॥ ८८ ॥ ॥ ८९ ॥ ॥ ९० ॥ ॥ ९१ ॥ ॥ ९२ ॥ ॥ ९३ ॥ ॥ ९४ ॥ ॥ ९५ ॥ ॥ ९६ ॥ ॥ ९७ ॥ ॥ ९८ ॥ ॥ ९९ ॥ ॥ १०० ॥

सुरेख, गोड आणि नाजूक असें हें शोभिवंत रूप भीमाकांठीं उभें आहे.

विठ्ठलाची ही अनुपम मूर्ति पाहिली कीं सारा शीण लयाला जाऊन देहाला शांति मिळते.

कैवल्याचा केवळ गाभाच अशी ही बालमूर्ति भक्तांना उपयोगी पडण्यासाठीं येथें उभी राहिली आहे.

आनंदाचा कंद असा हा परमानंद विठ्ठल, त्याचा मला ध्यास लागला आहे.

卐卐卐卐卐卐

मा मला येथें

वाच्या पाहीर्णी

ततो श्रीपति

असत्तात् तो

माला आहे.

देव सर्वांठायीं वसे ।

परि न दिसे अभाविकां ॥ १ ॥

जळीं स्थळीं पाषाणीं भरला ।

रिता ठाव कोठें उरला ॥ २ ॥

जिकडे पाहे तिकडे देव ।

अभाविकां दिसे वाव ॥ ३ ॥

एकाजनार्दनीं नाहीं भाव ।

तंव तया न दिसे देव ॥ ४ ॥

देव सर्व ठिकाणीं आहे; परंतु अभाविकांना तो दिसत नाही.

तो जळीं, स्थळीं, पाषाणीं भरला आहे. देव नाहीं अशी जागा कोठें आहे ?

जिकडे पाहाल तिकडे देव आहे. अभाविकांना मात्र मोकळी जागा दिसते.

श्रद्धा नाहीं म्हणून त्यांना देव दिसत नाही.

////////////////////

तंव तंव अवघा दिसे हरी ॥ १ ॥

जेथें पाहूं तेथें देवू ॥ २ ॥

जिकडे पाहें तिकडे हरी ॥ ३ ॥

जनार्दन जनीं वनीं ॥ ४ ॥

येथपासून तेथपर्यंत पाहा. जेथें:तेथें तुम्हांला हरिच दिसेल.

आतां जाऊन कोठें पाहूं ? जेथें पाहावें तेथें देव आहेच !

दज्याखोज्यांत, रानावनांत जिकडे पाहावें तिकडे हरि आहे.

तुम्ही पाहिजे तर एकान्तांत बसा; पण जनार्दन जनांत वनांत सर्वत्र आहेच.

卐卐卐卐卐

नेहमीं तुझ्या
बाहेर भटकत

न करून मन

ਠੇਵ. ਹਾਫ਼ੂਨ

1 1 1 1 1 1 1 1

माझें मन अति चंचळ ।
त्यासी बांधा तुम्ही सबळ ॥ १ ॥

मग तें कोठें नव जाय ।
तुमचें सोडोनिया पाय ॥ २ ॥

सुख-दुःखाचें कारण ।
मनचि हें अधिष्ठान ॥ ३ ॥

एकाजनार्दनीं शरण ।
मनें मनासी बंधन ॥ ४ ॥

मन हें अत्यंत चंचल आहे. त्याला तुम्ही घट बांधून ठेवा.

देवा, मग तें तुमचे पाय सोडून कोठेंही जाणार नाही.

मन हें सुखदुःखाचें कारण आहे. मनावरच सर्व व्यापार आधारलेले आहेत.

देवा, मी तुला शरण आहे. मनानेंच मनाला बंधन घाल.

.....

ए क ना थ

काया ही पंढरी आत्मा हा विठ्ठल ।
नांदतो केवळ पांडुरंग ॥ १ ॥

भाव भक्ति भीमा उदक तें वाहे ।
बरवा शोभताहे पांडुरंग ॥ २ ॥

दया क्षमा शांति हेंचि वाळवंट ।
मिळालासे थाट वैष्णवांचा ॥ ३ ॥

ज्ञान ध्यान पूजा विवेक आनंद ।
हाचि वेणुनाद शोभतसे ॥ ४ ॥

दश इंद्रियांचा एक मेळा केला ।
ऐसा गोपाळकाला होत असे ॥ ५ ॥

देहीं देखिली पंढरी जनीं वनीं ।
एका जनार्दनीं वारी करी ॥ ६ ॥

देह ही पंढरी असून आत्मा हा विठ्ठल आहे. पांडुरंगच देहांत नांदत असतो.
भक्तिभाव हा भीमेचा प्रवाह त्यांतून वाहात आहे. त्या कांडीं पांडुरंगाची सुंदर
मूर्ति शोभून दिसत आहे.

दया, क्षमा आणि शांति हेंच त्या पंढरीचें वाळवंट असून त्यांत वैष्णवांची
गर्दी जमली आहे.

ज्ञान, ध्यान, पूजा, विवेक, आनंद हा तेथें होत असलेला मधुर वेणुनाद होय.
दहाही इंद्रियें विठ्ठलाच्या चरणीं एकवटलीं आहेत. तोच तेथील गोपाळकाला.
जनांत असा, अगर वनांत असा; आपल्या देहांतच पंढरीचें दर्शन होत असतें.
त्या पंढरीचीच मी वारी करीत आहे.

दीनाचा दयाळु कीर्ति ऐकियेली ।

म्हणूनि पाहिली वाट तुझी ॥ १ ॥

अनाथाचा नाथ होशील कैवारी ।

म्हणोनियां हरी बोभाईलें ॥ २ ॥

तुजविण कोण जाणे हैं अंतर ।

कोणासि जौजार घालूं माझा ॥ ३ ॥

दास म्हणे आम्ही दीनाहुनी दीन ।

कराबें पालन दुर्बळाचें ॥ ४ ॥

[illegible]

दीनांची तुला दया येते, अशी तुझी कीर्ति ऐकल्यामुळे मीं तुझी वाट पाहिली.
हे अनाथांच्या नाथा, हरि, तूं माझा कैवार घेशील म्हणून तुझा धावा केला.

तुझ्यावांचून माझे हृदय कोणाला समजणार ? मी कोणावर भार घालूं ?

देवा, आम्ही दीनाहूनही दीन आहोंत. आम्हां पामरांचें पालन कर.

रा म दा स

कां वो रामराये दुरी धरियेलें ।

कठीण कैसें जालें चित्त तुझें ॥ १ ॥

देउनी आलिंगन प्रीतीपडीभरें ।

कैं मुख पीतांबरें पुससील ॥ २ ॥

घेउनी कडीये धरूनी हनुवटी ।

कैं गुजगोष्टी सांगसील ॥ ३ ॥

रामदास म्हणे केव्हां संबोधिसी ।

प्रेमपान्हा देसी जननीये ॥ ४ ॥

रामराया, मला असें दूर कां धरिलेंत ? तुम्ही इतके कठोर कसे झालांत ?

मला प्रेमातिरेकानें मिठी मारून माझें तोंड आपल्या पीतांबरानें केव्हां पुसाल बरें !

मला कडेवर घेऊन आणि माझी हनुवटी धरून माझ्याशीं गुजगोष्टी केव्हां कराल ?

आई, मला हाक मारून प्रेमपान्हा केव्हां देशील ?

.....

रा म दा स

टाळ धरुं कथा करुं ।

रामालागीं हाका मारुं ॥ १ ॥

येरे रामा येरे रामा ।

तुझी आवडी लागो आम्हां ॥ २ ॥

तुजविण गाईल कोण ।

ऊठ सांडिलें मीतूंपण ॥ ३ ॥

रामदास पाहे वास ।

भेटी घावी सावकाश ॥ ४ ॥

आम्ही टाळ वाजवून कथा करुं आणि रामरायाला हाका मारुं. रामराया,
ये, इकडे ये.

आम्हाला तुझी आवड लागू दे.

तुझ्याशिवाय कोणाचें गाणें सुचणार ? ऊठ, मी दुजाभाव टाकून दिला आहे.

देवा, मी वाट पाहात आहे. मला स्वस्थपणें भेट दे.

.....

रामदास

जेथें जावें तेथें राम समागमीं ।
आतां कासया मी खंती करूं ॥ १ ॥
खंती करूं ज्याची तो समागमेंचि ।
पाहातां सुखाची वडी होय ॥ २ ॥
अहो देव खरा भूमंडळासी ।
जातां दिगंतासी सारिखाचि ॥ ४ ॥
सारिखाचि जनीं वनीं वनांतरीं ।
तो गिरिकंदरीं सारिखाचि ॥ ४ ॥
सारिखाचि देव कदा पालटेना ।
राहे त्रिभुवना व्यापुनियां ॥ ५ ॥
व्यापुनियां दासासन्निधचि वसे ।
विचार विलसे रामदासीं ॥ ६ ॥

॥ १ ॥ ॥ २ ॥ ॥ ३ ॥ ॥ ४ ॥ ॥ ५ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ८ ॥ ॥ ९ ॥ ॥ १० ॥ ॥ ११ ॥ ॥ १२ ॥ ॥ १३ ॥ ॥ १४ ॥ ॥ १५ ॥ ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥ ॥ १८ ॥ ॥ १९ ॥ ॥ २० ॥ ॥ २१ ॥ ॥ २२ ॥ ॥ २३ ॥ ॥ २४ ॥ ॥ २५ ॥ ॥ २६ ॥ ॥ २७ ॥ ॥ २८ ॥ ॥ २९ ॥ ॥ ३० ॥ ॥ ३१ ॥ ॥ ३२ ॥ ॥ ३३ ॥ ॥ ३४ ॥ ॥ ३५ ॥ ॥ ३६ ॥ ॥ ३७ ॥ ॥ ३८ ॥ ॥ ३९ ॥ ॥ ४० ॥ ॥ ४१ ॥ ॥ ४२ ॥ ॥ ४३ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ ४५ ॥ ॥ ४६ ॥ ॥ ४७ ॥ ॥ ४८ ॥ ॥ ४९ ॥ ॥ ५० ॥ ॥ ५१ ॥ ॥ ५२ ॥ ॥ ५३ ॥ ॥ ५४ ॥ ॥ ५५ ॥ ॥ ५६ ॥ ॥ ५७ ॥ ॥ ५८ ॥ ॥ ५९ ॥ ॥ ६० ॥ ॥ ६१ ॥ ॥ ६२ ॥ ॥ ६३ ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ ६५ ॥ ॥ ६६ ॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६८ ॥ ॥ ६९ ॥ ॥ ७० ॥ ॥ ७१ ॥ ॥ ७२ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७४ ॥ ॥ ७५ ॥ ॥ ७६ ॥ ॥ ७७ ॥ ॥ ७८ ॥ ॥ ७९ ॥ ॥ ८० ॥ ॥ ८१ ॥ ॥ ८२ ॥ ॥ ८३ ॥ ॥ ८४ ॥ ॥ ८५ ॥ ॥ ८६ ॥ ॥ ८७ ॥ ॥ ८८ ॥ ॥ ८९ ॥ ॥ ९० ॥ ॥ ९१ ॥ ॥ ९२ ॥ ॥ ९३ ॥ ॥ ९४ ॥ ॥ ९५ ॥ ॥ ९६ ॥ ॥ ९७ ॥ ॥ ९८ ॥ ॥ ९९ ॥ ॥ १०० ॥

जावें तेथें राम बरोबर आहे - आतां मी खिन्न कां होईन !
ज्याच्या भेटीची मला उत्कंठा, तो माझ्या सन्निधच आहे. त्याचें दर्शन म्हणजे
सुखाचे क्षण होत.
अहो देवाचा वास खरोखर अव्या भूमंडळांत आहे.
तो जसा दिगंतरांत आहे, अगदीं तसाच तो जनीं वनीं वनांतरीं तद्वत्
गिरिकंदरींही आहे.
देवांत कधींही फरक होत नाहीं : तो अक्षर आहे. त्यानें त्रिभुवन व्यापून
टाकिलें आहे.
तो भक्तांच्या अगदीं सन्निध आहे. ह्या विचारानें माझ्या मनाला आल्हाद
वाटत आहे.

येथें उभा कां श्रीरामा । मनमोहन मेघश्यामा ॥ १ ॥

काय केली सीताबाई । येथें राही रखुमाबाई ॥ २ ॥

काय केली अयोध्यापुरी । येथें वसविली पंढरी ॥ ३ ॥

काय केली शरयू गंगा । येथें आणिली चंद्रभागा ॥ ४ ॥

धनुष्य बाण काय केले । कर कटावरि ठेविले ॥ ५ ॥

काय केलें वानरदळ । येथें मिळविले गोपाळ ॥ ६ ॥

रामीरामदासीं भाव । तैसा होय पंढरिराव ॥ ५ ॥

मनमोहना मेघश्यामा श्रीरामचंद्रा, तूं येथें कां उभा ?

सीताबाई कोठें गेली ? येथें तर राही रखुमाई उभ्या आहेत !

अयोध्यापुरीचें काय केलेंत ? येथें पंढरी वसविली आहे !

शरयू - गंगा कोठें नेलीत ? येथें चंद्रभागा आणिली आहे.

तुमच्या हातांतील धनुष्यबाणांचें काय झालें ? येथें तर तुम्हीं कमरेवर हात ठेविले आहेत !

तुमची वानरसेना कोठें पळाली ? येथें गोपाळ जमले आहेत !

जसा ज्याचा भाव तसा त्याच्यासाठीं पंढरीराया होत असतो.

////////////////////

॥ १ ॥

या ॥ २ ॥

11

॥ ३ ॥

1032, 1968

ममर्चे ॥ ४ ॥

N

तुम्हांला बोलाविलें म्हणजे इकडे याल, दुसरीकडे कोणीं बोलाविलें म्हणजे तिकडे जाल, असा प्रकार तुमच्या बाबतींत होण्याचा संभवच नाही.

तुमच्या भक्तांचा सुकाळ म्हणून जेथे तेथे तुमचीं रूपें प्रकट झालेलीं दिसतात.

तुम्हांला जा-ये ठाऊक नाहीं. तुम्ही सर्व भूमंडळ व्यापून टाकिलें आहे.

हैं मनांत पक्कें समजून मी तुमचें स्तवन रोज करीत असतो.

नि लो बा

देखतांचि विटेवरी ।

समान पाउलें साजिरीं ॥ १ ॥

माझें लांचावलें मन ।

नुठी बैसलें वरून ॥ २ ॥

न सुटे मुंगियेसी गूळ ।

जेवीं भ्रमरा आमोद कमळ ॥ ३ ॥

निळा म्हणे तैसें झालें ।

मक्षिकें मोहळें गोंविले ॥ ४ ॥

XX

विटेवरील तीं गोजिरवाणीं समान पाउलें पाहातांच लालचावलेलें माझें मन त्यावरून मुळींच हालत नाहीं.

गुळाला चिकटलेली मुंगी जशी त्याला सोडीत नाहीं, अगर कमळाचा आस्वाद घेणारा भुंगा जसा त्यापासून बाजूला होत नाहीं, तशी माझी गत झाली आहे. मधाच्या पोळ्यानें ह्या माशीला अडकवून टाकिलें आहे.

XX

1

1

अहाहा, कमरेवर हात ठेवून विटेवर उभें असलेलें विठ्ठलाचें तें ध्यान किती मोहक आहे !

पीतांबर नेसलेली आणि गळ्यांत तुळशीहार घातलेली ती मूर्ति माझ्या
ढोळ्यांपुढें निरंतर उभी आहे.

कानांत मकरकुंडलें झळकत आहेत आणि गळ्यांत कास्तुभमणि शोभत आहे.

त्या मूर्तीच्या दर्शनांतच माझे सारें सुख सामावले आहे.

विठ्ठलाचें तें ध्यान मी प्रेमानें पाहात बसेन.

[A series of approximately 30 faint, handwritten marks or characters, possibly bleed-through from the reverse side.]

1

1

સહ્યા રુક્મિણીપતે, માણે ઢોલે તુડ્યા મૂર્તીવર સદોદિત જડલેલે
અસોત.

三

तुका म्हणे तया भार घातलीया ।
उपेक्षीना दयासिंधु माझा ॥ ४ ॥

माझा विठ्ठल दयासिंधु आहे. त्याच्यावर भार घातला असतां तो आपली उपेक्षा करणार नाही.

पाहे रात्रीं दिवस वाट तुझी ॥ १ ॥

पाहे रात्रीं दिवस वाट तुझी ॥ १ ॥

तैसें माझें मन वाट पाहे ॥ २ ॥

तैसें माझें मन वाट पाहे ॥ २ ॥

पाहतसे वाडुली पंढरीची ॥ ३ ॥

पाहतसे वाडुली पंढरीची ॥ ३ ॥

बाट पाहे परि माउलीची ॥ ४ ॥

बाट पाहे परि माउलीची ॥ ४ ॥

धांवूनि श्रीमुख दावीं देवा ॥ ५ ॥

धांवूनि श्रीमुख दावीं देवा ॥ ५ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

देवा, मला तुझ्या भेटीची उत्कंठा लागली आहे : मी रात्रंदिवस तुझी वाट पाहत आहे.

चकोराचें जीवन पौर्णिमेच्या चंद्रावर अवलंबून असतें म्हणून तो जशी पूर्ण-चंद्राची मार्गप्रतीक्षा करीत राहातो, तसें माझें मन तुझी वाट पाहत आहे.

दिवाळीसाठी माहेरचे बोलवणे येईल म्हणून मुलगी जशी आशेने वाट बघत बसते, तद्वत् मी पंढरीच्या वाटेकडे डोळे लावून बसलों आहे.

बालक मुकें आक्रोश करीत असलें तरी त्याचे डोळे आईच्या वाटेकडे लागलेले असतात.

देवा, मला तुझ्या दर्शनाची भूक लागली आहे; तर धावून ये, मला तुझे श्रीमुख दिसुं दे.

[illegible]

कासियानें पूजा करुं केशीराजा ।

हाचि संदेह माझा फेडीं आतां ॥ १ ॥

उदके न्हाणुं तरी स्वरूप ते तुझे ।

तेथें काय माझें वेंचे देवा ॥ २ ॥

गंधाचा सुगंध पुष्पाचा परिमळ ।

तेथें मी दुर्बल काय करूं ॥ ३ ॥

फळदाता तूंच तांबोल अक्षता ।

तरी काय आतां वाहों तुज ॥ ४ ॥

वाहं दक्षिणा जरी धातु नारायण ।

ब्रह्म तेंचि अन्न दुजें काई ॥ ५ ॥

XX

केशवा, तुझी पूजा कोणत्या साहित्याने करावी, ह्याचा मला प्रश्न पडला आहे.
आतां तूच तो सोडीव.

तुला उदकानें स्नान घालावें, तर तें तुझेंच रूप आहे. त्यांत माझें असें काय खर्च होणार ?

तुला सुगंध लावावा, तर गंध चंदनाचें असणार; सुवास अर्पावा, तर तोही फुलांचाच असणार - तेथें माझे असें काय आहे ?

फल, तांबूल, अक्षता हीं सर्व कांहीं देणारा दाता तूंच आहेस. त्या सर्व वस्तु तुझ्याच आहेत, तर मग आतां मी तुला माझे असें काय वाहं?

तुझ्यापुढें दक्षिणा ठेवूं तर ती धातुही नारायणच आहे. नैवेद्य दाखवूं म्हणोन तर अन्न हें ब्रह्मच आहे; दुसरे काय ?

तु का रा म

काय विरक्ति कळे आम्हां ।

जाणों एका नामा विठोबाच्या ॥ १ ॥

नाचों सुखें वैष्णवमेळीं ।

टाळघोळीं आनंदें ॥ २ ॥

शांति क्षमा दया मी काय जाणें ।

गोविंद कीर्तनेवांचूनियां ॥ ३ ॥

कासया उदास असों देहावरी ।

अमृतसागरीं बुडोनियां ॥ ४ ॥

कासया एकांत सेवूं तथा वना !

આનંદ તો જનામાજી અસે ॥ ૫ ॥

तुका म्हणे आम्हां ऐसा भरवसा ।

विश्वेश सरसा चालतसे ॥ ६ ॥

[illegible]

आम्ही एक विठोबाचें नांव तेवढें जाणतो. विरक्ति म्हणजे काय तें आम्हांला कसें कळणार ?

वैष्णवांच्या मेळ्यांत आम्ही टाळ वाजवून त्यांच्या निनादांत आनंदानें नाचूं!!

शांति, क्षमा, दया, वगैरे गोष्टी आम्हांला समजत नाहींत, गोविंदाच्या कीर्तना-
वांचून आम्हांला दुसरे कांहीं ठाऊक नाहीं.

अशा ह्या अमृतसागरांत बुड्या मारीत असतां मी जीवनांत उदास कां राहूं ?

ह्या जनसंमर्दामध्येच आनंद मिळत असतां मी एकान्तासाठी वनांत कां जाऊं ?

विठ्ठल आमच्यापुढे चालला आहे, आम्हांला अभ्युदयाचा मार्ग दाखवीत आहे, अशी आमची खात्री आहे.

[A series of approximately 30 small, slanted marks or dashes arranged horizontally across the page.]

तु का रा म

बैसोनि निवांत शुद्ध करी चित्त ।
तया सुखा अंतपार नाहीं ॥ १ ॥

येऊनी अंतरीं राहील गोपाळ ।
सायासाचें फळ बैसलिया ॥ २ ॥

रामकृष्ण हरि मुकुंद मुरारी ।
मंत्र हा उच्चारीं वेळोवेळां ॥ ३ ॥

तुका म्हणे ऐसें देईन मी दिव्य ।
जरी होईल भाव एकविध ॥ ४ ॥

निवान्त बसून आपलें चित्त शुद्ध कर. त्यामुळें होणाऱ्या आनंदाला पार नाहीं.

रामकृष्णहरि मुकुंदमुरारि हा मंत्र वेळोवेळां जपत राहा. त्यामुळें अति सायासानें मिळणारें फळ तुला बसल्याजागींच मिळेल; गोपाळ तुझ्या अंतःकरणांत प्रविष्ट होऊन राहील.

देवाच्या ठिकाणीं तुझा भाव दृढ झाला तर तो तुझ्या अंतरंगांत येऊन राहील, हें मी निश्चयपूर्वक सांगतों. त्यासाठीं हवें तें दिव्य करीन.

////////////////////

•

五

ह

ॐ

3

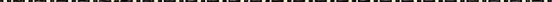
५

20

1

सुख ।

1951 1952 1953

माझे वाचे, विठोबाच्या गोड नांवाचा उच्चार कर.

डोळ्यांनो, विठोबाचें मुख पाहून दर्शनसुख घ्या.

कानानो, त्याच्या गुणांचें श्रवण करा. आणि मना, विठोबाकडे धाव घे, त्याच्या पायांपाशीं राहा.

बा जिवा, ह्या केशवाला सोडूं नकोस.

[illegible]

आणीक दुसरें मज नाहीं आतां ।
नेमिलें या चित्तापासुनियां ॥ १ ॥

पांडुरंग मनीं पांडुरंग ध्यानीं ।
जागृतीं स्वप्नीं पांडुरंग ॥ २ ॥

पडिलें वळण इंद्रियां सकळां ।
भाव तो निराळा नाहीं दुजा ॥ ३ ॥

तुका म्हणे नेत्रीं केलें ओळखण ।
साजिरें तें ध्यान विटेवरी ॥ ४ ॥

॥ १ ॥ ॥ २ ॥ ॥ ३ ॥ ॥ ४ ॥ ॥ ५ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ८ ॥ ॥ ९ ॥ ॥ १० ॥ ॥ ११ ॥ ॥ १२ ॥ ॥ १३ ॥ ॥ १४ ॥ ॥ १५ ॥ ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥ ॥ १८ ॥ ॥ १९ ॥ ॥ २० ॥ ॥ २१ ॥ ॥ २२ ॥ ॥ २३ ॥ ॥ २४ ॥ ॥ २५ ॥ ॥ २६ ॥ ॥ २७ ॥ ॥ २८ ॥ ॥ २९ ॥ ॥ ३० ॥ ॥ ३१ ॥ ॥ ३२ ॥ ॥ ३३ ॥ ॥ ३४ ॥ ॥ ३५ ॥ ॥ ३६ ॥ ॥ ३७ ॥ ॥ ३८ ॥ ॥ ३९ ॥ ॥ ४० ॥ ॥ ४१ ॥ ॥ ४२ ॥ ॥ ४३ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ ४५ ॥ ॥ ४६ ॥ ॥ ४७ ॥ ॥ ४८ ॥ ॥ ४९ ॥ ॥ ५० ॥ ॥ ५१ ॥ ॥ ५२ ॥ ॥ ५३ ॥ ॥ ५४ ॥ ॥ ५५ ॥ ॥ ५६ ॥ ॥ ५७ ॥ ॥ ५८ ॥ ॥ ५९ ॥ ॥ ६० ॥ ॥ ६१ ॥ ॥ ६२ ॥ ॥ ६३ ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ ६५ ॥ ॥ ६६ ॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६८ ॥ ॥ ६९ ॥ ॥ ७० ॥ ॥ ७१ ॥ ॥ ७२ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७४ ॥ ॥ ७५ ॥ ॥ ७६ ॥ ॥ ७७ ॥ ॥ ७८ ॥ ॥ ७९ ॥ ॥ ८० ॥ ॥ ८१ ॥ ॥ ८२ ॥ ॥ ८३ ॥ ॥ ८४ ॥ ॥ ८५ ॥ ॥ ८६ ॥ ॥ ८७ ॥ ॥ ८८ ॥ ॥ ८९ ॥ ॥ ९० ॥ ॥ ९१ ॥ ॥ ९२ ॥ ॥ ९३ ॥ ॥ ९४ ॥ ॥ ९५ ॥ ॥ ९६ ॥ ॥ ९७ ॥ ॥ ९८ ॥ ॥ ९९ ॥ ॥ १०० ॥

माझ्या चित्ताला आतां दुसरें कोणतेंही व्यवधान उरलेलें नाहीं. ध्यानीं, मनीं, जागेपणीं, स्वप्नीं एक पांडुरंगच तेवढा माझ्यापुढें उभा आहे.

साऱ्या इंद्रियांची धांव त्या एका पांडुरंगाकडे आहे. त्यांना त्याच्याशिवाय दुसरा विषयच उरलेला नाहीं.

विटेवरील ती गोजिरवाणी मूर्ति माझ्या डोळ्यांना पांडुरंगाची ओळख पटवून देत आहे.

॥ १ ॥ ॥ २ ॥ ॥ ३ ॥ ॥ ४ ॥ ॥ ५ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ८ ॥ ॥ ९ ॥ ॥ १० ॥ ॥ ११ ॥ ॥ १२ ॥ ॥ १३ ॥ ॥ १४ ॥ ॥ १५ ॥ ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥ ॥ १८ ॥ ॥ १९ ॥ ॥ २० ॥ ॥ २१ ॥ ॥ २२ ॥ ॥ २३ ॥ ॥ २४ ॥ ॥ २५ ॥ ॥ २६ ॥ ॥ २७ ॥ ॥ २८ ॥ ॥ २९ ॥ ॥ ३० ॥ ॥ ३१ ॥ ॥ ३२ ॥ ॥ ३३ ॥ ॥ ३४ ॥ ॥ ३५ ॥ ॥ ३६ ॥ ॥ ३७ ॥ ॥ ३८ ॥ ॥ ३९ ॥ ॥ ४० ॥ ॥ ४१ ॥ ॥ ४२ ॥ ॥ ४३ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ ४५ ॥ ॥ ४६ ॥ ॥ ४७ ॥ ॥ ४८ ॥ ॥ ४९ ॥ ॥ ५० ॥ ॥ ५१ ॥ ॥ ५२ ॥ ॥ ५३ ॥ ॥ ५४ ॥ ॥ ५५ ॥ ॥ ५६ ॥ ॥ ५७ ॥ ॥ ५८ ॥ ॥ ५९ ॥ ॥ ६० ॥ ॥ ६१ ॥ ॥ ६२ ॥ ॥ ६३ ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ ६५ ॥ ॥ ६६ ॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६८ ॥ ॥ ६९ ॥ ॥ ७० ॥ ॥ ७१ ॥ ॥ ७२ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७४ ॥ ॥ ७५ ॥ ॥ ७६ ॥ ॥ ७७ ॥ ॥ ७८ ॥ ॥ ७९ ॥ ॥ ८० ॥ ॥ ८१ ॥ ॥ ८२ ॥ ॥ ८३ ॥ ॥ ८४ ॥ ॥ ८५ ॥ ॥ ८६ ॥ ॥ ८७ ॥ ॥ ८८ ॥ ॥ ८९ ॥ ॥ ९० ॥ ॥ ९१ ॥ ॥ ९२ ॥ ॥ ९३ ॥ ॥ ९४ ॥ ॥ ९५ ॥ ॥ ९६ ॥ ॥ ९७ ॥ ॥ ९८ ॥ ॥ ९९ ॥ ॥ १०० ॥

विट्ठल हा चित्तीं ।

गोड लागे गातां गीतीं ॥ १ ॥

आम्हां विव्दल जीवन ।

टाळ चिपळियाधन ॥ २ ॥

विह्वल हे वाणी ।

अमृत हे संजिवनी ॥ ३ ॥

रंगला या रंगें ।

तुका विट्ठल सर्वांगें ॥ ४ ॥

[illegible]

आमचें चित्त विट्ठलमय बनलें आहे. त्याचे गोडवे गातांना मनाला आनंद वाटतो.

विहल हेंच आमचें जीवन आणि टाळचिपळ्या हेंच आमचें धन आहे.

विद्वलाचें नांव हें अमृत आहे - तो आमचा संजीवनी मंत्र आहे.

मी विठ्ठलाच्या नामसंकीर्तनांत पूर्णपणें रंगून गेलों आहे.

तु का रा म

प्रेमअमृतें रसना ओलावली ।

मनाची राहिली वृत्ति पायीं ॥ १ ॥

सकळ ही तेथें वोळलीं मंगळें ।

वृष्टि केली जळें आनंदाच्या ॥ २ ॥

सकळ इंद्रियें जालीं ब्रह्मरूप ।

ओतलें स्वरूप माजी तया ॥ ३ ॥

तुका म्हणे जेथें वसे भक्तराव ।

तेथें नांदे देव संदेह नाही ॥ ४ ॥

[illegible]

चित्तवृत्ति विठ्ठलाच्या पायांवर स्थिरावल्या आहेत, जिन्हा त्याच्या प्रेमामृताचा आस्वाद घेत आहे. सर्व इंद्रियें, त्यांच्यांत विठ्ठलाचें रूप ओतल्यामुळें तद्रूप झालीं आहेत - विठ्ठलमय बनलीं आहेत, आणि मांगल्याचा सर्वत्र उदय झाल्याकारणानें, डोळ्यांवाटे आनंदाश्रु वाहूं लागले आहेत. असा भक्तराज जेथें असतो, तेथें देव नांदत असलाच पाहिजे. त्यांत मुळींही संदेह नाहीं.

~~~~~

तु का रा म

पूर आला आनंदाचा ।

लाटा उसळती प्रेमाच्या ॥ १ ॥

बांधूं विठ्ठल सांगडी ।

पोहूनि जाऊं पैल थडी ॥ २ ॥

અવધેજન ગડી ।

घाला उडी भाईनो ॥ ३ ॥

हैं तो नहीं सर्वकाळ ।

अमुप अमृताचें जळ ॥ ४ ॥

तुका म्हणे थोरा पुण्यें ।

ओघ आला पंथें येणें ॥ ५ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

आनंदाचा पूर आला आहे, प्रेमाच्या लाटा उसळत आहेत.

गड्यांनो, सारेजण मिळून उडी घालूं या. विठ्ठलाची सांगड बांधून तिच्या साहाय्याने आपण पैलतीर गाठूं.

अमृताचा हा प्रचंड ओघ फार वेळ टिकणार नाही.

आपली पुण्याई थोर म्हणूनच तो आपल्या वांद्याला आलेला आहे.
तर बंधुहो, ही संधि वायां दवडूं नका.

~~~~~

गोविंद गोविंद ।

मना लागलिया छंद ॥ १ ॥

मग गोविंद ते काया ।

भेद नाहीं देवा तथा ॥ २ ॥

आनंदलें मन ।

प्रेमें पाझरती लोचन ॥ ३ ॥

તુકા મ્હણે આઠી ।

जेवीं नुरेचि वेगळी ॥ ४ ॥

[illegible]

गोविंद, गोविंद असा मनाला ध्यास लागला कीं मग सर्व देह गोविंदमय बनून जातो. देवांत आणि देहांत भेद राहात नाहीं.

मन आनंदातिशयाने भारवल्यामुळे डोळ्यांवाटे प्रेमाश्रु वाहू लागतात.

पतंगाच्या ध्यासॉने आळी जशी स्वतःच पतंग बनून जाते, तद्वत् गोविंदाचा छंद लागलेल्या माणसाची गत होते. तो स्वतःच गोविंद बनतो. वेगळा राहातच नाही.

तु का रा म

लवण मेळवितां जळें ।

काय उरलें निराळें ॥ १ ॥

तैसा समरस जालों ।

तुजमार्जीं हरपलों ॥ २ ॥

अग्निकर्पूराच्या मेळीं ।

काय उरली काजळी ॥ ३ ॥

तुका म्हणे होती ।

तुझी माझी एक ज्योती ॥ ४ ॥

मीठ पाण्यांत टाकलें असतां तें वेगळें राहात नाहीं, विरघळून जातें; त्याप्रमाणें देवा, मी तुझ्याशीं समरस झालों आहे. तुझ्यांत विरून गेलों आहे.

कापराला अग्नीचा संयोग झाला म्हणजे ते दोन्ही एकत्र जळतात; काजळी-देखील शिल्लक राहात नाहीं.

त्याप्रमाणें देवा, आतां तुझी माझी एकच ज्योत झाली आहे: निराळें कांहींच उरलेलें नाहीं.

////////////////////

ज्ञा ने श्व र

अनुक्रम ३३४६४ वि: ३५५

क्रमांक १५५५ नों दि: १८८५

जे खळांची व्यंकटी सांडो ।

तयां सत्कर्मीं रति वाढो ।

भूतां परस्परें पडो ।

मैत्र जीवाचें ॥ १ ॥

दुरिताचें तिमिर जावो ।

विश्व स्वधर्मसूर्यें पाहो ।

जो जें वांछील तो तें लाहो ।

प्राणिजात ॥ २ ॥

दुष्टांचा कुटिलपणा जावो;

त्यांना सत्कर्माबद्दल प्रीति वाढो;

आणि प्राणिमात्राची आपआपसांत मैत्री घडो.

अज्ञान अंधकार लयाला जावो;

विश्वधर्माचा प्रकाश पडो;

आणि प्राणिमात्राची जी जी इच्छा असेल.

ती ती पूर्ण होवो.

.....

ॐ
ॐ
ॐ
ॐ

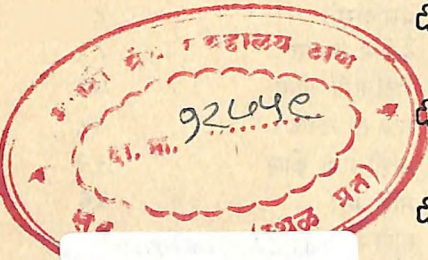
सूचि

ॐ
ॐ

	पृष्ठ		पृष्ठ
ॐ नमोजी	७	कलेल तैसें गाईन	५२
अग्नि जाळी तरी	५१	कांदा मुळा भाजी	५०
अडखळुनी पडसी	२८	काया ही पंढरी	६७
अणुरेणुपासुनी	६२	काय विरक्ति	८२
अणुमाजी राम	३३	कासयानें पूजा	८०-८१
अनादि निर्मळ	४४	कांवो रामराये	६९
अनाथाचा नाथ	४२	गगनीं ध्रुव	२१
अमृताहूनि गोड	१८	गुजगुजीत रूप	९
अवघाचि संसार सुखाचा	८	गोविंद गोविंद	९१
अवघाचि संसार केला	१५	गंगा गेली	३६
आणीक दुसरें	८६	धेई माझे वाचे	८५
आपुल्या माहेरा	९०	चक्रवाक पक्षी	२३
आलो तुझ्या दर्शनासी	५७	चतुर्भुज मूर्ती	६०
आंधळ्याची काठी	३७	चिर्त्ती पाय	५३
ऊस डोंगा	४३	जे खळांची	९३
कमोदिनी काय जाणें	८४		

	पृष्ठ		पृष्ठ
जेथें जावें तेथें	७१	बैल तो गे काऊ	११
जेथें पाहें तेथें	१२	प्रेम अमृतें	८८
जेवीं लग्नघडी	५६	बैसोनि निवांत	८३
ज्या रूपाकारणें	१३	भेटीलागीं जीवा	७९
टाळ धरूं	७०	मज तो नवल	४५
तारीं मज आतां	४१	माझी गती कोण	२२
तुझिया सत्तेनें	२०	माझें मन	६६
तुझें रूप	२५	माझे मनोरथ	२४
तूं माझी माउली	७८	मुकिया साखर	१६
त्रैलोक्य पाळितां	७७	येईं येईं गरुडध्वजा	४६
दीनाचा दयाळू	६८	येग येग विठाबाई	३४
देखतांचि विटेवरी	७४	येथें सुखाचिया राशी	५४
देव सर्वां ठायीं	६३	येथें उभा कां	७२
देवा माझें मीपण	७०	येथुनि पाहें	६४
देह जावो	३१	रुणझुण पायीं	२६-२७
धरिला पंढरीचा चोर	३९	रूप पाहतां	१०
नको देवराया	५९	लवण मेळवितां	९२
नागरें गोमटें	६१	वारंवार काय	२९
नाचूं कीर्तनाचे रंगीं	३२	विठ्ठल हा चित्तीं	८७
नाम आणि रूप	१७	विठो माझा	३५
नाहीं मज आशा	४८	वेद गाणितां	५५
नाहीं प्रेम भाव	४७	शिव आणि विष्णु	४९
पतित पावन	५८	सत्य संकल्पाचा	१९
पक्षी जाय	३८	सदा माझे डोळे	७६
पाचारितां यावें	७३	सुंदर तें ध्यान	७५
पाहूं द्या रे	३०	हरीवीण भावो	१४
पूर आला	८९	हृदयस्थ असोनी	६५

सद्धर्म
प्रकाशन

REFBK-0012759

REFBK-0012759

ऋग्वेदाची

ओळख

लेखक गुंडोपंत हरिभक्त

ऋग्वेद हा जगांतील सर्वात जुना ग्रंथ
असून तो आपल्या धर्माचा मूळ पाया

आहे. पण हजारों वर्षांचा कालावधि गेल्यामुळे त्यावर घनदाट जाळीं-जळमटें
घरलीं आणि त्याचा मूळांतील अर्थ दिसेनासा झाला. परिणामी आज अनेक
वर्षे आपल्याला खऱ्या धर्माचा विसर पडला आहे. उलट वेडगाळ कल्पना,
भ्रामक समजुती, नवस-सायास, उपास-तापास, शाब्दिक वाद, बौद्धिक तर्कें
आणि पांथिक अवडंबरे म्हणजेच धर्म असें होऊन बसले आहे. त्यामुळे नैतिक
मूल्ये ढांसळून सर्वसाधारण व्यक्तीचा कमकुवतपणा वाढला आहे.

ह्या परिस्थितीचा फायदा नास्तिक जडवादी लोक आपल्या स्वार्थासाठीं करून
घेत आहेत आणि त्याचा परिणाम म्हणजे समाजांत देहपूजा बळावली असून
आसुरी संपत्तीची वाढ झपाट्याने होत आहे. ह्या दुःस्थितीतून बाहेर पडावयाचें
असेल तर त्यासाठीं प्रथम आपला धर्म खरोखरी काय आहे हें समजून घेण्याकरितां
त्याचें मूळ जो ऋग्वेद त्याची माहिती करून घेणें अवश्य आहे.

त्या दृष्टीनें वरील पुस्तक आपणांस खात्रीनें मार्गदर्शक होईल. लेखकांनें त्यांत
ऋग्वेदाचा अर्थ मुद्देसूद पण सोप्या भाषेत दिला असून ऋषींच्या अंतरंगांत
शिरून त्यांच्या विचारांवर अगदीं नवीन प्रकाश पाडला आहे.

पृष्ठे १०३

वेधक दुरंगी मुखपृष्ठ

मूल्य दीड रुपया

गो. म. नवाथे, ९, ओवेन्दनठा रोड, त्यागावदेवी, मुंबई ७

अनुक्रम ३३४६४ वि. ३३४६४

क्रमांक ३३४६४ नोंद ३३४६४